

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXVI.

ŠTEV. 11.-12.

LJUBLJANA,
15./XI. 1925.ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Spomini, sodbe, sklepi. Nasvèt k preureditvi šolskega pouka po življenskih zahtevah, Franc Štupar. — K spominu na rojstno 125 letnico A. M. Slomška F. Lužar — Pomen prirodopisnega pouka, Avguštin Clemente. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Spomini, sodbe, sklepi. Nasvèt k preureditvi šolskega pouka po življenskih zahtevah.

Franc Štupar.

II. Izobrazba.

(Konec.)

Izobrazba obsega množino znanja, ki si ga posamezen človek pridobi s svojo pridnostjo v šoli in zunaj šole. Izobrazba je splošna in posebna ali strokovna. Vsak človek mora imeti neko mero splošne in temeljito strokovno izobrazbo. Osnovne šole stavijo mladini temelj splošne izobrazbe, ki se v srednjih šolah spopolnjuje. Srednje šole so obenem pripravljavnice za višje oziroma visoke šole, ne pa za življenje. Prejšnje čase, ko smo imeli še malo strokovnih šol, so boljši sloji pošiljali svoje otroke v srednje šole, da bi se bolj izobrazili, tudi če jih niso nameravali dati v višje šole. Uspèhi niso bili vselej povoljni, ker splošne srednje šole mladine ne pripravljajo za življenje, ampak za višje šole; za življenje pripravljajo mladino strokovne šole, in te so nam v vseh stanovih neobhodno potrebne, če hočemo razmeram primerno napredovati. Pogoj strokovni naobrazbi je splošna naobrazba. Ker je pa strokovna naobrazba raznovrstna — nižja, srednja in višja — se zanjo zahteva po višinski stopnji različna splošna naobrazba: osnovna šola, nekaj ali vsi razredi srednje šole. Dočim naj nam strokovne šole dajo temeljito strokovno izobrazbo, nas morajo splošno izobraževalne šole za take študije usposobiti. Tem šolam torej v prvi vrsti pripada dolžnost, da sirovo človeško naravo plemenitijo, jo ugodno izobličijo ter ji tvorne sile uredijo, okrepe in ukoristijo; zato se jim mora povečati največja skrb.

Na izobraževalni uspeh v prvi vrsti vplivajo učna snov, učila in učitelji: vse troje v pravilni izberi in medsebojni skladnosti.

Izbero učne snovi nareka namen in stopnja učnega zavoda, ki mora učencem nuditi podlago, potrebno za višje šole ali za življenje. Ta snov mora iti v zadostne smeri ter mora biti zadostno razsežna. Ne omejuje naj se na sama pusta teoretična pravila, ampak naj kaže na življenje, da postane mladini zanimiva in privlačna ter ji posreduje za življenje koristnega znanja. Za zgled na srednjih šolah podavane učne snovi, ki jo smatram za napačno določeno, naj navedem občno zgodovino. Jedro občne zgodovine na srednjih šolah je državotvorno in državorazkrojno opisovanje, pri čemer se v prvi vrsti ozirajo na vladarske rodopise ter poleg njih naštevajo srečne in nesrečne vojne z zadevnimi letnicami. Koliko koristi daje to učencem? Temelj občni zgodovini za šolsko rabo bi morala biti kulturna in socialna zgodovina, ki bi dajala učeči se mladini neprimerno večjih dobrin za življenje. A tega so se, vsaj nekdam, izogibali kar najbolj mogoče. Drug pust predmet je bilo rudninoznanstvo. Tu je prevladovalo kristalopisje kot najvažnejša stran. In vendar se dá tudi o rudninah povedati marsikaj zanimivega. V knjigi je bilo sicer na kratko obdelano tudi zemljepisje, čigar del je rudninoznanstvo, a v šoli o njem ni bilo govora. In vendar šele pojem o zemljepisju more pojasniti važnost rudninoznanstva. Čeprav zemljepisje morda ni predpisano, že iz učnih razlogov bi bilo dobro podati učencem nazorno sliko, kajti če jim je znana celotna slika, se bodo s tem večjim uspehom lahko bavili s posameznimi deli. Sploh so se nekdam na srednjih šolah zelo ogibali sestavoslovja, in vendar je baš to izboren pripomoček za lažje umevanje poedinosti. Ne mislim tu ugotavljanja okorelih sestavov, ampak predočevanje celotnih živih slik, s katerimi se mladini zbudi zanimanje tudi za posameznosti.

Obseg učne tvarine ter nje ukoriščanje pri pouku posredujejo šoli učila, zlasti knjige, slike, naravni predmeti, modeli in priprave za izvrševanje poskusov. Pouk v šoli mora biti nazoren, če naj bo uspešen, in za nazoren pouk so potrebna dobra učila. Učna tvarina v knjigah mora biti dobro razporejena, zgrajena sestavno, da tudi sama gradi pravilno in umevno. Neprijetno je, če sta si knjiga in učitelj navzkriž. Če so za pojasnjevanje učne snovi potrebne ali vsaj koristne tudi slike, naj jih ima knjiga zadosti in dobrih. Za mojih gimnazijskih študij so — če se prav spominjam — baš zamenili ilustrirane Gindelyjeve zgodovinske knjige za neilustrirane Hannakove. Ali so bile Hannakove knjige vsebinsko boljše od Gindelyjevih, ne vem, vsekako so pa bile v tem oziru slabše, ker so učencem nudile premalo nazornosti. Če imam v besedilu pojasnjujočo sliko, mi malo besed več pove, kakor mnogo besed brez slike; nekaterih reči pa brez slik sploh ni mogoče umeti. Kadar čitam leposlovne proizvode, mi fantazija sama od sebe slika pisatelja in ono, o čemer piše ali poje. Te domnevane slike so pa lahko napačne. Vse drugače je, če pesnika ali pisatelja poznam osebno ali po sliki. Zato bi

bilo prav koristno, če bi bila n. pr. tudi slovstvena zgodovina primerno ilustrirana. Zato bi se pa ne smele slike (ploskanice) izposojati, kjer bi jih bilo dobiti, ter jih priobčiti v različni velikosti in kakovosti (ker taka raznoličnost slabo vpliva na čitalca), ampak vse slike bi bilo treba nanovo enotno prirediti. Dobre slike so potrebne tudi za pojasnjevanje nekaterih poskusov, zlasti v prirodoznanstvu, ter taki primeri, da jih učenec želi in tudi more sam izvajati brez težkoč in dragih priprav. Pravilo, ki se ga učenec nauči iz svojega poskusa, se trdneje vtisne v spomin kakor pa tako, ki se ga je površno naučil iz knjige. Kar se ne dá dobro pojasniti z besedami in s slikami, se pojasni z naravnimi predmeti, z modeli in z nazorno izvedenimi poskusi.

Izmed pouk posredujočih činiteljev so učitelji najvažnejši, ker je od njih najbolj odvisen uspeh šolanja. Dober učitelj skazuje kot mladinski odgojitelj človeštvu neprecenljive dobrote ter pušča za seboj dolgodoben blag spomin. Da postane dober učitelj, po tem mora stremeti vsakdo, ki se temu stanu posveti. Za to je predvsem potrebna ljubezen do stanu, do mladine in do predmetov, s katerimi se bavi, potem temeljita priprava (izobrazba) in končno sposobnost za poučevanje. Ne zadošča, da kdo mnogo ve; znati mora to tudi primerno porabiti. Dobro predavanje se odlikuje po logičnem razvoju misli, po jedrovitosti snovi in po ognjevitosti (prepričevalnosti) govora.

Izza svojih študij se še vedno z radostjo spominjam prvega predavanja na višjem strokovnem učilišču. Predavajoči profesor se govorno sicer ni odlikoval, toda zamisel njegovega predavanja, njega sklad in logično nizanje misli na misel nam je kazala tako nazorno, jasno in zajemljivo sliko, da nam je moralo zbuditi ljubezen do predmeta; vsaj mene je baš to predavanje zelo navezalo na študije. Drug profesor na istem učilišču se je odlikoval po jedrovitosti svojih predavanj. Nekoč sem v deželni zbornici slišal očitane baš govorečega poslanca nekemu tovarišu, kako je mogoče s toliko besedami povedati tako malo; jaz pa sem se večkrat čudil onemu profesorju, kako je mogoče s tako malo besedami povedati toliko. Škoda, da svojih predavanj ni izdal v knjigi; marsikomu bi mogla biti za zgled, kako je mogoče iz obilnega gradiva ono, kar je neobhodno potrebno, tako raztolmačiti, da se z najmanjšimi sredstvi doseže razmeroma največji učinek. Pred davnimi leti sva z domačim vaškim župnikom govorila o nekem politiku, ki je za župnikovega šolanja prišel na gimnazijo kot začetni učitelj. Župnik se je razvnel: »Bil je izboren govornik,« je rekel. »Ni se držal knjige, a govoril je tako lepo, da bi ga bili kar naprej poslušali.« Mož je torej znal z ognjevito besedo potegniti učence za seboj ter jih tako navdušiti, da so se ga še desetletja z veseljem spominjali.

Vsako teh svojstev dobrega predavatelja zase ima že veliko ceno; kjer so pa združena vsa tri, imamo v njih višek mogoče učinkovitosti. Učitelj take kakovosti je vzornik v svojem stanu. A za to je treba primerne darovitosti, temeljite izobrazbe in izrazite učne sposobnosti, ki

se ob trdni volji more pridobiti tudi s pridnostjo. Skušnje nam v tem oziru kažejo pomanjkljivosti in hibe zlasti v načinu poučevanja. Prva zahteva je, da bodi predavanje tako zanimivo, da učence res zanima in jim zbudi ljubezen do predmeta, da se ga vesele, ne pa boje, kakor se dogaja pri pustih učiteljih, ki svojemu predavanju ne znajo dati življenja ter le pedantsko in brez ognja omlatijo predpisani nasad. Na srednjih šolah razmere že dopuščajo nekoliko prestejšo besedo in se je zato lažje vzpeti nekoliko kvišku. Nekoč je prišel dež. šolski nadzornik ob nadziranju gimnazije tudi v naš razred ter je prisostvoval pouku. Sédel je na stol ter je molče poslušal vprašanja in odgovore. A v nemški uri, ko smo čitali pesem »Der Löwenritt«, je posegel v pouk, prevzel profesorju vodstvo ter govoril tako lepo in navdušeno, da sem se čudil, kje je ta utelešena puščoba dobila toliko ognja in kako je mogoče razmeroma neznatno snov obdelati tako zanimivo. Mož je moral biti svoje dni izboren učitelj, vnet za svoj predmet, ki je znal zanj navdušiti tudi svoje učence. Res je, da ni mogoče o vsakem predmetu govoriti enako zajemljivo, toda spreten učitelj že vselej najde način, da svoj nauk poda učencem v užitni obliki. Kakor učitelji presojuje učence po njih znanju, tako presojuje učenci učitelje po njih značaju in načinu poučevanja ter jih razredujejo v zelo, malo ali nič priljubljene in si jih žele, se jih vesele ali pa boje: vse po kakovosti.

Srečni so učenci, ki imajo vedno dobre učitelje, in pomilovanja so vredni oni, ki imajo slabe; nekoliko se da to popraviti, če jih kmalu zamene za dobre. Sicer je pa pogosto menjavanje učiteljev slabo in kvarno za učni uspeh. Jaz sem imel v gimnaziji toliko učiteljev za nemščino, da se jih niti ne spominjam več z gotovostjo; menda jih je bilo sedem. Le redkokdaj nam je isti učitelj ostal več ko eno leto; včasih so se pa menjavali tudi med letom, kar je imelo slabe posledice. Kako je mogoč primeren napredek, če vsak hip nastopi drug krmilar ter zasuče ladjo v svojo smer.

Učiteljevanje je tako važna življenjska naloga, da naj bi se je ne lotevali, ki ne čutijo v sebi popolne zmožnosti za ta poklic; oni pa, ki se temu stanu posvetijo, naj bi ga izvrševali s takim ognjem, ki bi učencem užigal ljubezen do učenja, a uspehi učencev bi obratno zbujali v učiteljih zadovoljnost in pobudo za novo delo.

* * *

Učni uspehi so v obilni meri zavisni tudi od učencev. Ne zadošča, da jih zna učitelj navdušiti z ljubeznijo do svojih predmetov, ampak učenci morajo biti sposobni, da si po učiteljih jim podano snov kar najhitreje mogoče in v kar najpopolnejši meri usvoje. Tu pa zadevamo na čisto se pojavljajoče ovire, na katere nihče ne misli, da bi jih odstranil, in vendar bi moralo biti to med prvimi pogoji skrbnega in dobrega pouka.

Vsak človek je po naravi bolj ali manj sposoben, da si more prisvojiti vsakovrstnega znanja. To svojstvo imenujemo darovitost. Daro-

vitost je pri različnih osebah različna, toda v resnici ne tako različna, kakor si mislimo. So učenci, ki se uče igranje, a drugi, ki jim kar ne gre v glavo; uče se in uče, toda uspeh je neznaten. Med obema skrajnostima je razloček velik. Če pa obe ti skupini opazujemo v vsakdanjem življenju, vidimo, da razloček med njima nikakor ni tak, kakršnega opazujemo pri učenju; morda ga sploh ne bomo opazili. Kaj je temu vzrok?

Vsem so nam dane obilne naravne tvorne sile, a ne znamo jih vsi enako rabiti. Nekateri jih nezavestno sami rabijo pravilno, drugi tega ne znajo ali jih — zablodivši na napačno pot — puščajo v nemar. To je vzrok, da se izmed dveh morda v bistvu enako sposobnih učencev eden uči lahko, drugi težko, ker si ne zna pomagati. Čudno je, da se nihče ne ozira na to dejstvo, ki že samoobsebi kliče po pomoči. Ni zadosti, da se mladini tolmači građivo, ki si ga mora usvojiti; zbuditi, urediti in ojačiti se ji morajo vse tiste naravne sile, ki so za to potrebne. Kadar vojaške novince pokličejo v službovanje, jih skrbno vadijo vojnih opravil, da jih usposobijo za brambo domovine; obrtniški vajenci se morajo po več let privajati svojemu opravilu, preden se v njem izvežbajo; avtomobila, zračnega letala nihče ne bo izročil nevesčim rokam itd. Kaj bo opravil neizučен človek z najboljšim čevljarskim, krojaškim, mizarskim ali drugačnim orodjem, kaj neizvežban vojak z najboljšim orožjem? Za vsako delo se zahteva zadostna vaja udov in sil, potrebnih za to delo, le za najplemenitejše opravilo, za usposobljanje duševnih sil za sprejemanje novega znanja — za učenje — ne skrbi nihče, in vendar bi morala biti **duhovadba** temelj skrbnemu in po največjem uspehu stremecu pouku.

Vzemimo enostaven primer. Trije dijaki gredo v zverinjak, da si v njem ogledajo živali. Ko se vrnejo, vsak ve povedati, katere živali je videl in kakšne so te živali, tako da v pripovedovanju posameznih dijakov ne zasledimo nikake ali skoraj nikake razlike. Vsi so iste živali ogledovali na enak način, jih enako pojmovali, enako zapomnili in nam jih enako opisujejo. V tem primeru jim bomo prisojali enako pojmljivost in enak spomin. Posadimo pa iste dijake h knjigi, opisujoči iste živali, in pokaže se nam popolnoma drugačna slika. Eden prečita živalske opise morda samo enkrat, pa nam jih bo vedel povedati, kakor bi bil prišel iz zverinjaka. Drugi jih bo prečital dvakrat, trikrat, pa ne bo vedel toliko kakor prvi, vendar nam poda še dosti točen popis. Tretji bo čital in čital, nazadnje pa navzlic dolgemu učenju ne bo vedel kaj povedati. V tem primeru sklepamo na zelo različno darovitost posameznih dijakov, a naša sodba je napačna; ne tako darovitost, ampak raba za učenje potrebnih učnih sil je pri posameznih dijakih različna. Prvi dijak te sile morda popolnoma nezavestno rabi pravilno; razvijale so se mu same od sebe že od začetka pravilno in pozneje niso prišle s pravega tira. Drugi dijak pojmuje dobro, toda premajhna pazljivost zahteva ponovnega čitanja. Tretji dijak je pa ob knjigi razmišljen, ne več svojih misli gospodar, in

zato mu učna snov ne gre v glavo. Tu se nam kaže docela napačen razloček v darovitosti. To se nam takoj dokaže, če dijake pošljemo v zverinjak. Res je nekoliko razločka med poukom na živih živalih in med učenjem iz knjige. Če pogledam živo žival, imam takoj pred seboj celotno podobo, na kateri potem postopno opazujem posameznosti; če pa čitam knjigo, mi ta navaja posameznosti, iz katerih v duhu sestavim celotno podobo. Pri ogledovanju torej zazrem celotno podobo najprej, pri čitanju pa nazadnje. Če sem čital z zbranim duhom, mora biti končno predstavljena podoba prav tako popolna, kakor če bi jo bil gledal naravno. Zato paznemu čitalcu zadošča že enkratno čitanje; kvečjemu še enkrat prečita, da ugotovi pravilnost predstave.

Naloga pravilne duhovadbe mora biti, da za učenje potrebne duševne sile osamosvoji, ojači in pravilno zaposli. Potrebno je, da čitalec svoje misli upre na predmet, o katerem čita, ter jih popolnoma osredotoči na njem. V tem se največ greši. Nekateri so dovzetni za vse vnanje vplive, ki jim motijo misli, obrnejo pozornost od pravega predmeta na stranske in postanejo končno tako razmišljeni, da mislijo na vse mogoče, le na to ne, na kar bi misliti morali. Smešno je, da kak »trdoglav« dijak z glavo buta ob steno, da bi lažje šlo učenje vanjo. Telesna glava ni v neredu, v neredu so le misli. Kdor je tako nesrečen, da je s svojimi mislimi že v mladosti zašel na napačna pota, svojih zmožnosti niti ne pozna, jih podcenjuje in si z neznanskimi težavami pridobiva znanje. Temu se vsekako da odpomoči. Najprej je treba misli osamosvojiti in tako učvrstiti, da je po svoji volji mogoče misliti na določen predmet. To se more zgoditi s primerno trajno vajo.

Ko je čitalec gospodar svojih misli, jih z vso pozornostjo obrne na predmet čtiva. Ob čitanju se mu misli razvijajo umoslovno, spoznavanje rase in končno mu vsa slika jasno stoji pred duševnimi očmi. Vsa umetnost lahkega učenja je torej v tem, da si ob pravilnem mišljenju živo predstavljamo predmet, dokler ga nimamo v vsi jasnosti pred seboj, prav tako, kakor bi ga gledali istinito, in ta slika nam mora ostati v spominu, da jo lahko vsak hip opišemo, če je treba. Kadar se na kaj zmislim, mi mora to jasno stopiti pred oči; sposoben moram biti, da si to predstavljam. To je spomin. Pravilno usvojeno znanje mora ostati v spominu. Slabo, nepopolno usvojeno znanje zapade pozabljenju in trud je bil zaman. Ob pravilnem učenju se učimo hitro in dobro. Darovitost pri učencih torej ni tako različna kakor se domneva, različna je le raba duševnih sil pri učenju, in te bi bilo treba kolikor mogoče zenačiti in po možnosti ukoristiti. Na ta način bi se pridobilo mnogo časa, ki bi ga po učnem načrtu potrebovali za duhovadbo.

Opozoriti bi bilo še na obnovo usvojene snovi, oziroma na način, kako učenec naučeno snov ukoristi. Menda vsakdo ve, da je doslovno učenje iz knjige večinoma malo vredno. Snov je treba razumeti, zato si jo je treba znati predočevati. In če imam potrebno sliko pred seboj, jo moram znati tako opisati, da se tudi poslušalcu pokaže popolnoma

jasna. Opisovati ali pripovedovati je treba v umoslovni razporedbi misli, da pred nami zdržema pravilno rase zgradba do popolnosti; ne sme se pa z mislimi skakati od točke do točke brez prave zveze. Pravilno usvojena knjižna vsebina ostane trajno v spominu in je trdna opora pri nadaljnjem učenju. Ker nekateri učitelji snov svojih predmetov v šoli temeljito obdelajo, se ni treba doma mnogo učiti učencem, ki imajo duševne sile za učenje pravilno razvite in jih pravilno rabijo.

III. Vzgoja.

Vzgoja naj oblikuje in utrjuje izrazite osebnosti plemenitih in kremenitih značajev. V to svrhu mora slaba svojstva odpravljati, razvijanje zlih nagibov preprečevati, dobra svojstva ohranjovati in jačiti, nedostatna prigojevati ter vsa skupaj spraviti v skladno tvorbo in učinkovito enoto.

V življenju najbolj pogrešamo dobre vzgoje. Človeško stremljenje vodi skoraj izključno le sebičnost. To prejšnje čase ni bilo tako očitno kakor sedaj; v vojnem in povojnem času so pa padli skoraj vsi oziri in človeške strasti se razvijajo bohotno in se udeležujejo v toliki meri, da človeka obhaja zona in ga navdaja strah in skrb za bodočnost. Vse hlepi po dobičku in uživanju — preprosti ljudje in izobraženci — in da bi to dosegli, naj pomorejo različna sredstva, končno tudi javna zborovanja, protesti, izsiljevanja, štrajki. Zahteva se za kolikor mogoče majhno delo kolikor mogoče obilno plačilo. Nihče noče misliti na to, da je nad triletno uničevanje človeških dobrin razmere tako poslabšalo, da bi jih bilo mogoče izboljšati le s pridnim delom in s primerno omejitvijo življenjskih zahtev. Čim odločneje bi se to izvedlo, tem prej bi nastale zopet redne razmere. A kdo hoče to priznati? Če zasledujemo stremljenje človeške družbe po izboljšanju osebnih razmer in sredstva, ki se jih v ta namen poslužuje, bi skoraj mislili, da jo mora beda vsak čas uničiti. Če pa na drugi strani opazujemo način življenja tudi preprostejših slojev; če vidimo, kako polne so gostilne, kavarne; kako obiskovana zabavišča; koliko noči se prepleše in da končno samo v Sloveniji v enem samem letu (1921) zapijejo poldrugo milijardo kron; potem morda dvom o tako neznosni bedi ne bo popolnoma neupravičen. Mislim celo, da ne bo napačna trditev, da so ljudje pred 50 in pred 100 leti živeli v rednih razmerah mnogo slabše, kakor žive v sedanji »neznosni bedi«. S pretiravanjem se le ovira nastajanje rednih razmer.

Kdor preudarno motri delo in nedelo človeške družbe, vidi, kako trajno vodi na eno stran sebičnost, na drugo zavidljivost, pri čemer je gonilna sila pohlep po gmotnih dobrinah in pa pretirana čistizeljnost in slavohlepnost. Tako stremljenje kazi značaje in povzroča nezdrave medsebojne razmere. Močnejši, spretnejši in ljudje na ugodnejših mestih najprej skrbe, da si zagotovijo svoje ugodno stališče in da jim je odprta pot navzgor, kar je umevno; a na drugi strani mnogi skrbe, da manj srečnim preprečujejo ali vsaj ovirajo dohod do jasnejših višin. V sredstvih niso izbirčni, samo da so učinkovita in da sami »bleste« na vrhuncu,

naj imajo za to zadosti »svetlobe« ali ne. Dogaja se, da odlična mesta zavzemajo ljudje, ki ne sodijo tja. Dosegli so jih po posebni sreči, s klečeplastvom ali spletkami, potem se pa znajo vzdrževati s spretnim izkoriščanjem bolj sposobnih pa manj srečnih tovarišev, rabeč njih delo, oziroma znanje. Kdor je bolj pretkan, zna — diplomatsko zakrivaje svoje misli — izslediti tuje mnenje in namere, da jih sebi ukoristi. Srečen uspeh marsikomu zbuja in množi domišljavost, oholost in prezirljivost. Take in podobne nepravilnosti se najrajši pojavljajo v nezadostno urejenih službenih in plačilnih razmerah, kjer se vsled pristranske zaščite na eni strani razpase klečeplastvo, spletkarstvo, ovaduštvo in obrekovanje, na drugi nezadovoljnost, jeza in sovraštvo. V urejenih službenih razmerah, kjer je urejeno delo, plačilo in napredovanje, se to zlo ne more tako zelo ukoreniniti, dasi tudi tamkaj ni neznano.

Se celo veleumi, ki res bleste s svojo osebnostjo, v nekem oziru ne spolnjujejo svoje življenjske naloge, namreč v tem, da bi gradili tudi za seboj ter drugim pomagali dvigniti se če že ne do enake, pa vsaj do podobne, oziroma dosežne višine. Bodisi da se čutijo prevzvišene ali da se jim kaj takega zdi preneznatno ali celo brezplodno ali pa sploh iz samopridja preplavajo svoj čas in svoj prostor osamljeni ter izginejo, ne da bi bili storili, kar bi bili storiti mogli. Sebe ponižati v dobrem delu je plemenitost, druge krivično poniževati z zlim namenom je zločin. Vsi imamo določene sposobnosti za delo, a vsak človek je bolj sposoben za kako posebno delo, s katerim more največ koristnega storiti za življenje. Če se v svojem stremljenju pospešuje in se mu prijateljsko pomaga, mu sposobnosti rastejo do viška in njega delo je najboljše; če se ovira, izgubi veselje do dela, životari ter z grenkostjo v srcu čaka konca, ne da bi mogel svoje sposobnosti udejsviti in človeštvu dati, kar bi mu dati mogel. Vsak »izgubljen« človek bi bil postal koristen ud človeške družbe, če bi ga bili prav vzgojili in prav zaposlili. Vsem takim žalostnim pojavom je vzrok napačna vzgoja.

Življenje nam nudi toliko primerov napačne vzgoje ali sploh nezgoje, da jim ni dogledati konca. Vsakdo, ki se za to zanima, jih lahko vidi, zato jih ne bom dalje našteval. Omenim naj le še časnikarstvo, to izredno pomembno človeško napravo, ki pa zlasti v nekem oziru hudo greši, t. j. v načinu medsebojnih bojov, zlasti političnih strank. Izpadi in napadi so često kar ogabni in daleč presešajo meje dostojnosti. Tu ni sledu dobre vzgoje, ker strasti divjajo nebrzdano svojo pot. Če nas bodo zanamci sodili po teh znamenjih, bo zgodovina sedanjega človeštva žalostna.

Vzgojno delo ima nalogo, da te nedostatke odpravi, oziroma da jih že prepreči, zatirajoč slabe nagibe. Vzgoja naj zlo zatira, vrline goji. Sebičnost naj se umakne nesebičnosti in čut ter zmisel za splošno blaginjo naj prevzame človeško družbo, da si v delu zanjo ne bo nasprotovala in si uspehov uničevala, ampak da bo v dobrem tekmovala. Ne medsebojno oviranje in pobijanje, ampak medsebojno tekmovanje nam

bodi geslo; potem šele bo napredek razveseljiv. Temelj vsemu pa mora biti resnica, pravičnost, poštenost. Kar ne sloni na tem temelju, mora prej ali slej propasti. Nadalje se nam mora prigojiti zmisel za življenjsko dolžnost, za dolžnost do dela, ki se ob pravilni splošni vzgoji izpremeni v veselje do dela. Gonilna sila vsemu delu je volja.

Kakor vsaka delovna sila, tako mora biti tudi volja pravilno uravnana, torej vzgojena in delu prilagojena. Napačna je trditev, da temu in temu nedostaja volje; reči bi se moralo, da mu nedostaja vzgojene volje, kajti tudi močna volja more biti škodljiva, če ni vzgojena. Naša volja najčešče ni ali je premalo vzgojena. Nevzgojena volja je pogosto presilna ali preslaba. Silna nevzgojena volja vodi v surovost, a slabi nevzgojeni volji posledica je pohtevičnost. Pohtevica (veleiteta) je tako slaba volja, da nikoli ne dovede do izvršitve. Človeku se zahoče tega in tega, a nima toliko »moči«, da bi izvršil, kar bi rad. Vzgojene volje ne moremo deliti v silno in slabo; Vzgojena volja je vedno močna, in sicer zadosti močna; razločuje se le po različnosti človeškega temperamenta. Vzgojena volja dela človeka krepkovoljnega, daje mu odločnost, jarnost, da se dela pravočasno odločno loteva, ga vztrajno, točno vrši ter krepko završi. Vzgojena volja je odločna, se ne obotavlja in ne omahuje. Take volje nam je vsem zelo treba, a je zelo redka, ker nam nedostaja vzgoje. Voljo je torej treba vzgajati. To pa ni lahko. Kolikrat čujemo: trdno se odloči, pa pojde! To je lahko rečeno, ali izvršitev je težka. Vzgojanje volje navadno zahteva mnogo truda in mnogo časa, toliko več, kolikor bolj je oddaljena od prave mere. Ko je pa volja pravilno in dobro vzgojena, potem je — rekel bi — vse delo igranja in zabava.

Mnogobrojne in velike so sile, ki spe v človeku, ter bi pravilno negovane dajale človeštvu ogromnih koristi; nerazvite in napačno rabljene pa dajo le del sicer možnega uspeha, ali pa snujejo zlo namesto dobrin, če se razvijajo v napačno smer. Te sile je treba zbuditi, ojačiti in spraviti v ubrano skladno enoto, da bodo potem delovale z največjim in najboljšim učinkom. To je za pravilno vršitev življenjske naloge potrebno, zato se moramo pravočasno in temljito na to pripraviti. Za življenje se pripravljamo poglavitno v šolski dobi in zato ima v prvi vrsti šola dolžnost, da nas za življenjsko delo usposobi, izobrazí in vzgoji. V prejšnjih razmišljanjih je pojasnjeno, zakaj šola po sedanji uredbi ne more vršiti svoje naloge v onem obsegu, kakor to zahteva življenje, in obenem je v obrisih označeno, v čem bi bilo šolske učne načrte spopolniti, da bi zahtevam ustrezali. Do tega mora priti, toda povoljna izvršitev te naloge ne bo lahka. Treba bo temeljitih proučevanj in šele po večletnih dejanskih skušnjah bo mogoče vse razmere ustrezajoče urediti. To vprašanje je tako važno in nujno, da zasluži temeljitih razprav ne samo v kratkih časniških objavah, ampak v celih knjigah.

K SPOMINU NA ROJSTNO 125 LETNICO ANTONA MARTINA SLOMŠKA.

Fort. Lužar.

Kadar praznujemo spomin rojstva kake veljavne osebe, nam stopijo pred oči najprej oni možje, ki so imeli največji vpliv na to osebnost v njeni mladosti. Tako vidimo, kako je bila za Slomška velika sreča, da je prišel na Ponikvo, na bližnji Slomškov rojstni kraj, za kaplana Jakob Prašnikar, ki je pridobil starše in 11letnega nadarjenega Martina za šolo in storil vse za njegovo najboljšo vzgojo. V srednji šoli (v Celju) pa je to skrb nadaljeval profesor Anton Zupančič in vcepil Slomšku najboljše rodoljubje. Prašnikar in Zupančič sta gledala na um in srce ter s tem vodila učenca k pravi oliki. Že v šoli je torej pridobil temelj prave duševnosti, neprecenljive vzore za življenje in ljubezen do materinščine. Zato je Slomšek v svojih spisih na mlada šolska leta mnogo mislil in iz njegovih ust je prihajal že desetletja pred splošno šolsko obveznostjo v bivši Avstriji opomin: »Otroka v šolo pošiljati je staršev sveta in velika dolžnost.« Takih poudarkov o pomenu šole najdemo mnogo v njegovih spisih. V lepem »odprtem pismu« na vse občine v »Drobtinica« l. 1852 pravi Slomšek: »Šola je vsakemu po svojem stanu potrebna, zlata reč — tudi srenjskim poglavarjem.« Na drugem mestu pa veli: »Človek ima štiri visoke šole, po katerih se izšola in obravna: občevanje z ljudmi, lastna izkušnja, knjige in pa božja beseda.« V »Drobtinica« l. 1856. izvaja: »Po gospodarju in gospodinji se pozna družina, odrasla mladina pa po šoli, ki jo ima župnija.« Tudi je zapisal: »V taki župniji in srenji, ki nima prave šole, je vedno zima, glava takih ljudi je puščava, srce pa led.« — »Šola brez cerkve je podobna ledenici, v kateri ni prave svetlobe in nobene toplote.«

Iz Slomškovih spisov veje vsestranski ozir na lepo duševno življenje v družini in ljudstvu. Slabi tedanji časi so Slomšku v službi naložili ogromno breme. Misliti moramo na dobo, ko še ni bilo železnic ter je bilo treba največ peš obiskovati razne kraje. Skoraj nikjer ni bilo šol, ljudstvo pa v globokem praznoveststvu. Kako nizko je stala še javna higijena in kolik še odpor proti dobrim zdravstvenim odredbam. Slomšek je imel polno dela proti močem teme in proti dušljivem plevelu, ki je bil razrašččen med narodom. Za Slomška zato lahko ponovimo vprašanje in odgovor poznejšega pesnika Aškerca: »Kdo je velik? Kdor rojakom svojim kaže pot iz sužnjega mraku.« Slomšek je opozarjal na delo za ljudski blagor še s posebnimi navodili. V spisu »Življenja srečni pot« poudarja: »Kolikor moreš, pomagaj svojemu kraju, v katerem si doma, da bo lepše prebivališče prave sreče in zadovoljnosti.¹ Ne sramuj se svojega ljudstva, ki je tvojega naroda, in ne pozabi svojega jezika, ki

¹ Glede družine, družinskega čuta, domovinske občine, jezika, naroda in države je kaj lepo razvil te vrste misli dr. Jože Jeraj v svojem spisu »Narodni Prerod« (Prosvetna knjižnica I. zvezek, Maribor 1925). Ocena je v »Slov. Učitelju« št. 5, str. 68.

ga je tebe naučila ljuba mati. Beseda materina je živo znamenje matere ljube, kdor to znamenje zatre, matere vreden ni.«

Mnogi so sledili zlatim naukom in mnoge občine so lahko vsestransko napredovale, a v mnogih drugih krajih ni nihče iskal Slomška. Posledice smo videli n. pr., ko so dr. Krek, dr. Šusteršič, dr. Lampe, dr. Žitnik, Povše in drugi pred kakimi 25 leti pričeli z gospodarsko obnovo in z združništvom v Sloveniji. Koliko dobrih ustanov za rešitev kmečkih zadev ni uspelo. V mnogih krajih ni bilo niti mogoče zaradi premnogih analfabetov sestaviti vodstvenega odbora. Vse polno je bilo potem očitani, a vzrok je tičal kaj enostavno v zmoti, da se je mnogokrat delalo pri vršičku, namesto pri korenini — pri šoli in prosveti. Vsi, ki so bili kaj udeleženi pri ustanovitvah in pri poslovanju takratnih združenj, so kmalu lahko slišali od ljudi: »Sedaj pa vemo, kako nam manjka šole.« Brez znanja števil, črk, knjig in drugih temeljnih reči je izključena vsaka možnost za trajno vodstvo občin in nadzorništvo pri združenem gospodarstvu. Tudi so bili v splošnem oziru na druge v veliko škodo kraji, v katerih so krščanski učitelji vse storili za Boga in domovino, kjer pa niso našli pri ljudstvu potrebnega umevanja. Slabo, zelo slabo očitaneje je bilo v nekaterih krajih mnogim dobrim delavcem — duhovnikom in učiteljem — plačilo za njih trud. Z nestrpnim in objestnim nastopanjem so nevedni ljudje odbijali vse dobro od sebe in marsikoga pogнали v organizacije, ki so z generalizovanjem posameznih neprilik mnogo škodovali dobri stvari, cerkvi in šoli.

Namesto srca za šolo, srca za učiteljstvo, ljubezni za šolske predmete prihaja še vedno večkrat tu in tam na površje le nesamostojno boječe vprašanje: »Kaj bodo ljudje rekli, ako podpiramo šolo?« Pač so slabi taki ljudje, ki še po toliko letih nič niso slišali o knezu in škofu Slomšku — sinu kmečkih staršev — in kaj je on vsem ljudem pri navduševanju za šolo krepko povedal v obraz. Tam, kjer je Slomšek deloval ter polagal važnost na zidanje šol in pravo ljudsko prosveto, je bil odpor proti šoli majhen, zato je tamkaj šolstvo že davno bilo na mnogo višji stopnji, kakor drugod. Kakšna tesnoba pa je bila in je še tamkaj, kjer morajo za ustanovitev vsake enorazrednice, za vsako razširjanje šole ali za vsak prizidek najprej prehoditi nespametne pritožbe vsa inštančna pota! Krog 50 knjig za prerod slovenskega naroda je zapustil Slomšek. Ljudstvo naj iz njih čita še dandanes, posebno tamkaj, kjer si trati čas z demagoškimi bedastostmi proti šoli! Ljudstvo naj ima smisel za dober tisk, zato mu privoščimo poleg svoje besede tudi dobre knjige, ki jih sami čislamo! Ljudstvo naj se uči tudi iz knjig, kar je Bogu v čast in ljudem v korist! Za rojstni spomin A. M. Slomška pa končam z besedami, ki jih je zapisal njegov veliki častilec, letos umrli profesor dr. Anton Medved v predgovoru svoje spominske knjige (l. 1900) ob Slomškovi rojstni stoletnici: »O da bi vsako stoletje rodilo vsaj enega Slomška!«

Pomen prirodopisnega pouka.

Avguštin Clemente.

(Konec.)

Pa tudi s škodljivimi živalmi moramo deco seznaniti. Kažimo ji gosenice na vrtu, hrošče na drevju, ogrce na polju. Povejmo, da so tudi te živali potrebne — kot hrana pticam — pa da jih moramo radi škodljivosti uničiti. A vselej poudarimo, da jih je treba hitro končati, da se ne mučijo. Nazorno naj si otrok predstavlja, kako bi njega bolelo, če bi ga kdo trpinčil, če bi mu počasi odtrgal zdaj eno nogo, zdaj drugo, zdaj eno roko, zdaj drugo.

Posredovati moramo, da se omeji in odpravi trpinčenje domačih živali. Kako grda nehvaležnost voznikov, ki pretrepajo, kolnejo in zmerjajo živino, ako ne more speljati pretežkega voza v klanec, namesto, da bi ji pomagali ali pa če po malomarnosti pastirjev zaide v škodo. Poučimo krivca, da žival tudi čuti, se veseli in žalosti, da se z lepim ravnanjem več doseže kakor pa s pretepanjem.

Rahločuten otrok bo tudi v občevanju z ljudmi obziren. V mladosti vsled sirovosti otrpnjeno srce tudi s svojim bližnjim nima sočutja. Iz zgodnjih sirovežev postanejo zločinci. Začel je s pobijanjem jajčec, končal z ubijanjem ljudi.

Otrok, ki bo ljubil naravo, bo varoval rastline. Ne bo po nepotrebnem trgal cvetic, lomil vrtnic in vej sadnega drevja ter teptal setev. Tako bomo utesnjevali njegov razdiralni nagon.

Zdelo se mu bo pa tudi škoda razdirati lepoto stvarstva. Spozna naj, da cvetice krase zemljo in okolico. Njegovo oko se bo rajši naslajalo ob njih lepih oblikah in barvah kakor pa bi gledalo polomljena stebila in umazano cvetje. Njegovo srce bo postalo dovzetno za lepoto, ostril se mu bo estetski okus. Zato pa naj ima priliko opazovati kar najlepših cvetic, občuduje naj lepe sadne oblike, primerja naj barvo lepo pisanih ptičev. V ta namen imejmo na vrtu oddelek tudi za cvetično gredo, šolska okna pa naj bodo okrašena s cveticami v loncih. Kako prijetno in prijazno, ako nas pozdravlja z enega okna živordeča potonka, z drugega pa kraljevska begonka. Če mogoče, naj bodo cvetice otroška last. Sami naj jih negujejo in oskrbujejo. Ljubezen do cvetic bodo nesli otroci, zlasti deklice, v svoje domove. In kaj je lepšega, če pada z dekliškega okna vabljivi nagelj in duhti prijetni rožmarin. Kjer je ljubezen do petja in cvetja doma, tam ni hudobnega srca.

Lepa in čudovita je priroda. Čim bolj jo spoznavаш, tem več krasot se ti odkrije, tem več vprašanj odpre. A vsak odgovor ti daje dokaz za red in smotrnost v stvarstvu. Za vse je poskrbljeno. — Nevidna roka oblači ptice pod nebom, skrbi za črvička v kamnu. Ali more biti človeško srce tako brezčutno, da ne bi poznalo hvaležnosti in ljubezni do Vsemodrega in Vsemogočnega. Vsaka stvar in vsako bitje kliče po Bogu. Naj Ga tudi otrok vidi v skromni marjetici, v lahkokrilem me-

tuljčku in bistrem studentu. Narava je božja knjiga, in blagor onemu, ki mu je dano brati iz nje.

Pouk prirodoznanstva pa ne bodi samo idealen, ampak tudi praktičen. Raziskujoč rastline, naj spozna mladina njih zdravilno vrednost. Poučimo, kako se pripravi arnikova tinktura za obkladke na rane, kako odpravi žajbelj (kadulja) potenje, da daje sladka korenina dober čaj zoper hripavost in kašelj. Imejmo vse najvažnejše rastline v vrtu. Pa tudi na strupene rastline opozorimo. Koliko nesreče se dogodi radi nepoznanja strupene volčje jagode ali češnje. Tudi te spadajo na šolski vrt, seveda le v dobro ograjen prostor.

H koncu opomnim, da je zlasti za rastlinstvo še vse premalo zanimanja. Ko pa se vendar le tukaj da izpolniti zahteva, da imej učenec vsak svoje učilo. Cvetica je obenem najcenejše nazorilo, t. j. zastoj. V pomladnem času kaj radi otroci nosijo cvetice v šolo. Učitelj naj zbere najlepše eksemplare v vazo ter pove otrokom imena in jih opozori na razne posebnosti. Seveda pogoj je, da je učitelj sam v botaniki dobro podkovan. Ako pa ni, ni še nič zamujenega. Določevalna knjiga¹ pripomore vsakemu, ki ima dobro voljo in le nekaj primitivnih pojmov iz rastlinstva, do spoznanja kakršnekoli rastline. Ovire, ki jih zadene začetnik pri določevanju, so kmalu premagane. Užitek pa, ki ga ima pri tem izsledovanju, je pa vsekakor večji kakor pa zabava po raznih veselicah in gostilnah.

V nas samih mora biti najprej zanimanje, ako hočemo, da to preide na mladino, mi sami moramo vzljubiti naravo, ako hočemo otrokom vcepiti ljubezen do nje.

¹ Za določevanje rastlin priporočam »Tabellen zur Bestimmung einheimischer Samenpflanzen und Gefäßsporenpflanzen von dr. A. Schwaighofer« in »Slovensko-latinsko-nemški rastlinski imenik slovenskih dežel«, Sestavil A. Benkovič. Imamo tudi slovensko »Flora slovenskih dežel«. Sestavil Julij Glowacki, ki pa ni dovršena, ker se je med vojno izgubil v tujini nadaljnji rokopis, zato je tudi premalo praktična.

Kultura in književnost

Čitanka za slepe: Početnica.

Iz ocene. (Konec.)

Če primerjamo pouk v čitanju vidcev s poukom v čitanju slepcev, vidimo, da se pojavljajo pri pouku slepcev mnogo večje čitalne težkoče, nego pri pouku prvih. Početnica za vidce se navadno mnogo bolj ozira na težkoče pri pisanju, medtem ko so početnice za slepe zasnovane tako, da upoštevajo predvsem težkoče pri čitanju, ki se vrši z otipavanjem.

Ker je pažnja na dober in pravilen razvoj jezika ena izmed prvih nalog začetnega pouka, ki zasleduje svoj cilj tako, da se peča najprej z obravnavo glasov in glasovnih skupin, ki provzročajo najmanj težkoče

v izgovorjavi in polagoma stopnjuje to, moramo še toliko bolj paziti na fonetični princip pri začetnem pouku slepcev, ki so navezani le na predstave, dobljene po posluhu in otipavanju in jih ne podpirajo take, ki jih dobe vidci na najenostavnejši način potom vida.

Ako bi pa fonetični princip prevladal vsa druga načela, ki so potrebna, bi končno tudi ne prišli brez vseh težkoč do cilja, ker bi se nam nesmiselni izrazi tako pomnožili, da bi taka čitanka nikdar ne zanimala slepega otroka, ki ima povsem drugačno obzorje, nego polnočuten učenec.

Zato velja pri sestavljanju početnic srednja pot: fonetična gradnja na podstavi be-

sed, ki tvorijo zvezo z zunanjim svetom in psiho slepčevu ter njegovim obzorjem.

Pridobivanje glasov z naravnim posne- manjem ali pa iz besed, ki jih zajemamo iz učne stvarine, obdelane pri nazornem nauku, se obnese kar najbolje.

To, kar sem poudarjala pravkar, se je izredno dobro posrečilo avtorju, še posebej pa moram omeniti nad vse spretno izpeljano ureditev stvarine, ki se ozira na čitalne težkoče glede na otipavanje znakov. Avtor je predvsem upošteval Bürklenova načela.

Bürklen, ravnatelj zavoda za slepe v Purkersdorfu pri Dunaju, je v več razpravah znanstveno dokazal že l. 1913. vrsto znakov, ki se ozirajo na čitalne težkoče. Povod za to razpravo so mu dale početnice, ki so preveč poudarjale fonetični princip.

V priučujoči početnici pa sem našla vse hibe, ki jih imajo razne početnice za slepce v tem pogledu, odstranjene, in vzorno zastopana Bürklenova načela zlasti tam, kjer sestavitelj prikazuje somernost znakov, ki provzročajo največje težave pri čitanju. Ob- ravnavanje črk z eno ali dvema točkama, nato ono s tremi in naposled onih znakov s štirimi točkami odgovarja popolnoma Bürklenovim načelom.

Berila, ki so namenjena za vajo v mehaničnem čitanju, so po svoji vsebini vseskozi zanimiva in se vedno ozirajo na psiho slepega otroka in njegov okoliš. **Ker je tudi jezik v njih brezhiben in je prvi tehnični del čitanke v vsakem oziru dobro pogojen, mi je lahko predlagati delo v aprobaciji, ker odgovarja vsem najmodernejšim načelom, ki naj bo po njih urejena početnica za slepe.**

Tako slovenska ocena! Zaradi objektivnosti naj slede na kratko nedostatki, ki jih navaja hrvatska ocena:

1. Početnica je za prvo šolsko leto pretežka.

2. Vsi navodi osvajajo Kleinov iglopis.

3. Avtor se ni približal, ampak oddaljil od principa od lažjega k težjemu, od enostavnega k sestavljenemu.

4. Ločila je uvedel avtor prezgodaj.

5. V početnici manjkajo nekateri znaki iz računstva.

6. Čitanka naj bi bila po svojem obsegu večja z ozirom na slepcev izvrstni spomin.

7. Kar se tiče gradnje same, je čitanka dobra z estetskega in etičkega stališča ter odgovarja današnjim modernim principom pedagogike in psihološkemu razvoju slepega otroka.

Iz avtorjevega odgovora na navedene točke posnemamo sledeče:

Po proučenju ocen sem izprevidel, da priporočata obe Početnico v aprobaciji, kar mi je v zadoščenje za trud, ki sem ga imel pri sestavi. Odgovoriti pa moram vendarle na nekatere opazke in utemeljevanja, ker so docela zgrešena in ne odgovarjajo niti fiziološkimi principom pouka slepih otrok z ozirom na čitanje.

Taka zmotja je predvsem trditev, da je Početnica za prvo šolsko leto pretežka. To

svojo trditev utemeljuje ocena s tem, da so učenci, ki dojdejo v zavod za slepe, večinoma brez temeljite domače vzgoje, brez rutine roke in trupa, torej brez razvitega tipa. Koj na to pa omenja Kleinov iglopis, ki naj se vadi že v elementarnem razredu. Kdor pozna ta iglopis, mora takoj uvideti, da je ta za elementarni pouk neprimerno težji, nego Braillov točkopis in potrebuje za začetni pouk res že izvežbane roke in tipa. Saj obstoje črke Kleinovega iz mnogih luknjic, narejenih s pomočjo igel, ki tvorijo posamezne znake za črke. Zajedno nastanejo iz teh luknjic tudi črte. Črke so večje, torej za otipavanje tudi težje. Praksa in razni znanstveni poskusi so dokazali, da so otipali slepi gojenci posamezne točke lažje in hitrejšje nego črke. Zato so opustili tiskanje knjig za slepe z vzbočenimi črkami. To mora pojmiti vsak lajik brez vsake strokovne izobrazbe. Za primer navajam črko A. V Braillevem točkopisu jo napišem z eno samo točko. Po Kleinovem iglopisu je črka A velika začetnica, kakor vse druge črke, in šteje devet luknjic. Da gojenec lažje otipa eno samo točko nego 9 luknjic, mora biti jasno vsakomur. Nadalje omenjam, da nisem videl na svojem študijskem potovanju na nobenem zavodu, dasi sem jih obiskal 17, kjer bi vadili Kleinov iglopis v 1. šolskem letu, niti na dunajskem vzgajališču za slepe, čigar ustanovitelj je bil Klein. Res pa je, da začno s tem iglopisom v 3. šolskem letu, ko dobi roka v otipavanju vajo in rutino. Upošteval sem to tudi pri sestavi učnega načrta na osnovni šoli za slepe pri nas. Da ima Kleinov iglopis moralno vrednost, tega ne zanikujem. Omenjam pa, da ni iglopis niti v splošni rabi po vseh zavodih. Ogromna večina vseh zavodov baš v Nemčiji ga sploh ne rabi. Tudi pri nas ga je izbacnila proti slovenskim glasovom anketa, ki se je vršila leta 1920. v Ljubljani. Po vseh zavodih pa vztrajno vodijo pisanje na Pichtov pisalni stroj.

Nadalje moram zavriniti z vso odločnostjo očitani nedostatek, da bi se oddaljil od principa od lažjega k težjemu, od enostavnega k sestavljenemu. O tem me potrjuje tudi slovenska ocena. Sploh pa naj se primerjajo posamezni znaki, kako slede drug drugemu, in uvideti mora vsak lajik, da je zgornja trditev brez vsakega temelja. Kajti vsak novi znak se naslanja na prejšnji znani, in to tudi v genetiškem razvoju in grupiranju točk po znanstvenih dokazih. Tako sledi znaku a z eno točko takoj znak b z dvema točkama, nato znak i s tremi točkami v čistem genetiškem redu itd. Prepričan sem, da mora vsakdo uvideti, kako natančno sem sledil principu od lažjega k težjemu, od enostavnega k sestavljenemu. Da bi bile s fiziološkega stališča boljše, ako bi sledil tuintam kak znak v drugačni vrsti, priznam. Sem to pri sestavljanju tudi poskušal. Pripomnim pa, da sem zašel v preveč čisto fonetični princip, vsled česar nisem mogel tvoriti smiselnih besed.

Glede rabe ločil sem se zavedal, da jih ne smem uvesti prezgodaj. Kratek pogled po čitanki zadostuje da sem se držal tega principa. Uvedel sem jih šele potem, ko sem obravnal nad polovico vseh znakov za glasnike, pa še to postopoma. Znak za ločitev pa sem moral uvesti takoj za obravnavo znaka za c, ker ima dovolj različno ležbo točk od c in pa ker sem ga nujno rabil.

Pri znakih za števila sem namenoma izpustil vse one znake ki se rabijo pri računstvu, ker jih gojenci v 1. in 2. šolskem letu pri računanju na pamet ne potrebujejo. Izpustil sem še druge znake, n. pr. one za vrstilne številnike, za rimske številke itd., kar ne sodi v Početnico. Vse to počituj strokovno naobrazen učitelj lahko tedaj, ko to potrebuje pri pouku.

Po mojem mnenju ni treba, da je Početnica po svojem obsegu večja. Dvomim, da bi mogel učitelj temeljito predelati snov 1. dela v prvem polletju. Ako se mu to posreči, mu itak nudi drugi del 47 berilnih sestavkov, ki bodo po mojem mnenju popolnoma zadostovali za 20 tednov drugega polletja. Ako bi pa navzlic temu Početnica ne zadostovala, si bo praktičen učitelj pomagal s primernimi berilnimi sestavki iz čitanke za 2. šolsko leto.

Početnico sta založila Učiteljska tiskarna in Društvo bančnih zavodov za Slovenijo v Ljubljani, s katerim činom sta pokazala, da umevata težnje slovenskega slepčevskega vprašanja. Bodi jim izrečena na tem mestu v imenu slovenske slepe dece za velikodušen dar najiskrenejša zahvala.

Josip Kobal.

Pastirci pri plesu in kresu. Zbirka pesmic za mladino sestavi Franc Bevk. Postavljenih je 33 pesmic in 11 igrice, in sicer: Divji mož uči šteti, Pastirci rajajo krog kresa, Pastirci poslušajo zvonove, Zvonovi pritrkavajo, Kolo, Otroci bežajo murčka, Polžek, Mati peče potico, Kaj so jedli?, Murček, Gice lonce, Prsti, Vraža je na roki, Če se otrok joče, Pust, Počasi, Rajanje, Otroci zibljejo, Jurček na kolencu, Cici—bici, Še ena o prstih, Štejmo!, Prošnji ples, Lisica — tatica, Brbo — cvik, Sika moka, Ples, Mraz, Zajček, Trije Modri, Kokot in lisjak, Mrak, Vinotok. — Igrice so: Nežka je umrla, Marička — kraljička, Mačka lovi miško, Prva igra z novci, Druga igra z novci, Igra o svetem Nikolaju, Igra v vrsti, Mesec, Dečki se skrivajo v gozdu, Dve peščici — v kateri je lešnik? Pojmo spat! — Opombe kažejo način igranja. Ovitek in vinjete je narisal Fr. Kralj. Knjižnica je lep spomenik na otroška leta, zato jo priporočamo v nakup kot darilo šolski mladini. Dobiva se pri upravništvu »Slomškove zveze« v Ljubljani, Jenkova ulica 6, po nizki ceni, in sicer brošir, po 6 Din, vezana po 7 Din. — Učitelj(ice), razpečevalci(-ke) dobijo na vsakih pet izvodov po en izvod za nagrado.

Nova knjiga za obrtno stroko. Te dni je izšla v zalozi Zbornice za trgovino, obrt in

industrijo v Ljubljani za naše kovinske in instalacijske stroke neobhodno potrebna knjiga »Obrtno računstvo za stavbno, umetno in strojno ključavničarstvo in za železovništvo«. Knjigo je s sodelovanjem veleindustrija g. Avgusta Žabkarja spisal g. profesor Podkrajšek. V knjigi je računstvo, ki ga rabi v svoji stroki kovinar in instalater, ki hoče napredovati, jako pregledno sestavljeno. Knjiga obravnava v splošnem delu poleg osnovnih, povprečnih in družbenih računov ter enačb merjenje geometrijskih likov in teles ter procentne račune, v svojem strokovnem delu pa kalkulacije, proračune in donosnostne račune. Namenjena ni torej samo za učence na obrtno-nadaljevalnih šolah, ampak tudi za samostojne obrtnike, ki hočejo imeti pregledno zbrane podatke o računstvu svoje stroke. S pridom bo pa knjiga služila tudi učiteljem na obrtno-nadaljevalnih šolah, ker jim bo izdatno olajšala pouk. — Knjiga se naroča naravnost pri Zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani ter stane 45 Din.

Cerkniško jezero in okolica. Spisal Miha Kabaj. O tej knjižici je izpregovoril naš list že v številki 5, na str. 69. Zaradi popolnosti in ker mora učitelj pri domoznanskem pouku uporabljati le zanesljivo gradivo, pristavljamo, da je v omenjeni knjigi odstavek »Lov na divje rase« popolnoma napačno opisan in spada tak opis v praznoverske Valvazorjeve čase. O tem pojasnjuje namreč lovec - strokovnjak v »Lovcu«, meseca maja t. l., stran 190.

F. F. L.

Mazzini: Dolžnosti človeka. Prevedel dr. Alojz Gradnik. Mazzinija smo poznali doslej skoraj samo po imenu. To je prvi njegov spis preveden na slovenski jezik, obenem najznamenitejše delo, kar jih je izšlo izpod njegovega neobičajno plodovitega peresa. Poglavlja so: O dolžnostih človeka — Bog — Zakon — Dolžnosti do človeštva — Dolžnosti do domovine — Dolžnosti do družine — Dolžnosti do samega sebe — Svoboda — Vzgoja — Udruženje in napredek — Ekonomsko vprašanje — Zaključek. Knjiga je sinteza njegovega nauka in njegove borbe proti vsemu, kar nasprotuje načelom morale, pravice in resnice. Bog kot načelo, narodi kot orodje, udruženje kot sredstvo, dolžnost kot pravilo, človeštvo kot cilj. Katekizem je ta knjiga — potreben vsakemu izobražencu kakor priprostemu delavcu, neizčrpen vir misli in naukov za vsakega javnega delavca, politika in žurnalista. Ta knjiga je dala zasnovu za »Zvezo narodov« Wilsonu. Zato so mu bila ob sprejemu v Rim l. 1919. poklonjena vsa Mazzinijeva dela. Med Slovenci je bil prvi dr. Bogumil Vošnjak, ki je pisal o Mazziniju v seriji člankov »Problem jugoslovanskega naroda«, objavljenih v »Jugoslovanski Reči« (Njujork) l. 1918. Njemu je tudi posvečen prevod te knjige. Cena knjigi je 24 Din.

Herderjeva založnica knjig. Iz te založbe prihaja vsako pomlad in jesen »Herders

Bücherbote« (Mitteilungen des Verlags Herder u. Co., Freiburg i. Br.). Namen teh poročil je, da prijateljem te založnice olajša pregled na novo založenih knjig v teku zadnjih mesecev. Kratki teksti naznanjajo bistvo, vsebino in namen vsake knjige. Poseben oddelek kaže na knjige, ki bodo izšle v prihodnjih mesecih V obeh oddelkih je pisana vrsta raznih slik. Samostojni spisi skušajo poglobiti razmerje med človekom in knjigo ter kažejo na postanek knjig in trud v preteklih dneh. Pred kratkim je izšel prvi zvezek tega »Bücherbote« v lepi opremi. Založnica izdaja te zvezke brezplačno. Sklicevati se je na glasilo Slomškove zveze.

Igrokazi z mešanimi vlogami, porabni za podeželske odre:

(Rimske številke značijo dejanja, arabske pa število oseb.)

Benko: **Strahomir**. Igra, V., 12. Din 12.—

Bevk: **Bedak Pavlek**. Otroške igrice: **Bedak Pavlek**, **Skrb in smrt**, **Kraljič in služabnik**, **Neubogljivci**, **Dobrota je sirota**. — Din 18.—

Burke in šalvi prizori. 18 enodejanjk. Din 20.—: 1. Čarodejna brivnica. 2. Radi nagrade. 3. Čašica kave. 4. Zaklad. 5. Vedež. 6. Poboljšana trmoglavka. 7. Luknja v namiznem prtu. 8. Dve teti. 9. Na skalnici. 10. Pred sodnikom. 11. Ženin Miha. 12. Zamorec. 13. Junaki. 14. Trije učenjaki. 15. Tihotapci. 16. Opeharjeni žid. 17. Izgubljena stava. 18. Čudna kupčija.

Cankar-Skrbinšek: **Hlapec Jernej in njegova pravica**. Drama. 9 slik, 27 oseb. Din 18.—

Česnik: **Pogodba**. Burka s petjem. II., 9. Din 8.—

Finžgar: **Divji lovec**. Narodni igrokaz. IV., 23. Din 18.—

— **Razvaline življenja**. Drama. III., 7. 30 Din, vez. Din 40.—

— **Vse naše**. Burka. I., 5. (Iz zbirke: Poljanec: Trenutki oddiha.) Din 16.—

Funtek: **Tekma**. Drama. III., 6. Din 20.—

Gerstäcker-Seljak: **Lovski tat**. Ljudska igra. V., 9. — **Erazem Predjamski**. Igra. V., 11. Din 6.—

Glediške igrice: Zdravnikov strežnik (m. vl.).

— Sv. Janez Evangelist in ropar (m. vl.).

— Prevarani hišnik (m. vl.). — Konvencionalne laži (meš. vloge). Din 5.—

Gogolj-Prijatelj: **Revizor**. Komedija. V., 19. Din 20.—

Govekar: **Martin Krpan**. Komedija. V., 26. Din 26.—

Jalen: **Srenja**. Drama. IV., 8. Din 25.—

— **Dom**. Drama. IV., 13. Din 22.—

Jurčič-Bajuk: **Tihotapec**. Ljudska igra. V., 18. Din 22.—

— **Kakšen gospod tak sluga**. Burka iz vojaškega življenja. I., 8. Din 10.—

Krek: **Turški križ**. Igra. IV., 18. — **Tri sestre**. Igra. III., 19. Din 14.—

— **Ob vojski**. Igrokaz. IV., 15. Din 8.—

— **Za novi rod**. 3 enodejanke: **Profesor Gradnik**. — **Knjigovodja Hostnik**. — **Zamorka**. Vez. Din 17.—

Medved: **Stari in mladi**. Ljudska igra. IV., 10. Din 7.—

Meško: **Mati**. Drama. III., 9. Din 28.—

— **Na smrt obsojeni**. Dramatska slika. III., 24. Din 11.—

Navinšek: **Lepa maska**. Navodilo za šminkanje. Din 6.—

Rojec: **Tončkove sanje na Miklavžev večer**. Mladinska igra. III. Din 30.—

Sardenko Silvin: **Mati sv. veselja**. Skrivnost vstajenja. V., 14. Din 16.—

— **Nedeljske ure na društvenem odru**. 4 igrokazi za ženske vloge. Din 16.—

— **Slovanska apostola**. Zgodovinska igra. V., 11. Din 16.—

Silvester: **Kupletji in pesmi**. (Krojač in čevljar. Liberal. Mizar. Župan. Narobe svet. Piskrovezec. Dimnikar. Smolar. Knajpov kuplet. Kavarica. Vipavska novoletnica. Din 20.—

Sket-Bajuk: **Miklova Zala**. Ljudska igra. V., 21. Din 22.—

Skrbinšek: **Diletantski oder**. Navodila za režiserje. Din 16.—

Štoka: **Lažizdravnika**. Burka. II., 9. — **Trije tički**. Burka. II., 8. Din 15.—

Triglavski: **Hudič**. Prizor iz politične komedije. Din 5.—

Veseloigre in šalviti prizori za moške in ženske vloge. (Sokratov god. Nocoj je prav lep večer. V posredovalnici. V hudih zadregah. Gospa Kordula. 16 Din. Volc: **Na dan sodbe**. Ljudska igra. III., 17. Din 8.—

— **Kolajna**. Veseloigra. I., 14. Din 8.—

Za križ in svobodo. Igrokaz. V., 7. Din 8.—

Najnovejši katalog je brezplačno na razpolago.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Društvena in stanovska kronika

† Dr. Ivan Šusteršič.

Dne 7. oktobra t. l. sta žalni zastavi na palačah Ljudske posojilnice in Prometne banke v Ljubljani kazali, da je po daljšem bolehanju umrl ustanovitelj teh zavodov dr. Ivan Šusteršič. Pokoj-

nik je stal več desetletij na čelu katoliške narodne oziroma Slovenske ljudske stranke. Od l. 1912. do prevrata v l. 1918. je bil kranjski deželni glavar. Kot mnogoletni deželni in državni poslanec z izrednim političnim talentom je

dosegel uspehe in časti, ki jih v takratnih razmerah nihče drugi ni mogel. Kot mož dela, brezmejne pridnosti in energije je ustvaril veliko koristnih naprav v Sloveniji. Vsi slovenski dnevniki in drugi listi so ob smrti zadnjega deželnega glavarja nepristransko priznavali njega izredne zmožnosti in zasluge, ob zadnji poti pa mu je zadnja čast izkazala velika množica ljudstva. Pri poslovitvi od pokojnika je o njem vse očrtal bivši deželni poslanec, župnik Iv. Piber sledeče: »Tvoje roke so ostale čiste, čiste vse življenje! Bil si naš vodnik, diplomat, politik in narodni gospodar in si dvignil naš narod, da sedaj uživa ugled tudi na zunaj, zlasti med Slovani.« Bivši poslanec Drobnič, kmetovalec, pa je preprosto pristavil: »Spomin na pokojnika ostane med kmeti vedno živ. Ne bo postavljen kak velik spomenik, toda postavil si ga je pokojnik med vsemi kmeti v vsaki vasi, ti spomeniki bodo o njem vedno govorili.« Zaradi velikih narodnih zaslug ga je tudi Slomškova zveza imenovala svojim častnim članom. Ohranimo dr. Šusteršičeva dobra dela v hvaležnem spominu! F. L.

Podružnica SZ za ljubljansko okolico je zborovala dne 11. oktobra t. l. v knjižnici Jugosl. tiskarne. Dnevni red: 1. Predavanje tov. F. F. Lužarja: »Razvoj slovenskega pravopisa.« 2. Občni zbor podružnice. 3. Služajnosti.

1. Načelnik otvori zbor, pozdravi navzoče člane in goste, prosi za kratko in jedrnat debato in poda besedo tov. nadzorniku F. F. Lužarju, ki predava o »Razvoju slovenskega pravopisa.«

Zelo zanimivo predavanje, kratko a izčrpno, je zelo obilo priznanja in se je tov. načelnik predavatelju iskreno zahvalil.

2. Načelnik otvori občni zbor in konstatira sklepčnost. Podá sliko preteklega poslovnega leta, ki je bilo eno izmed najžalostnejših, odkar obstoja naša podružnica. »Razkropili so nas na vse kraje v — prognanstvo!«

Z vzklikom se je izvolil nov odbor. Bivšemu načelniku tov. Rupretu, ki ga je krivica pregnala iz naše srede, je zbor izrazil zahvalo in priznanje. — Zbor se dalje spominja umrle tovarišice Schwingerjeve. Mir njeni duši! — Zbor sklene, da se takoj po zborovanju udeleži manifestacijskega zborovanja Jugosl. Maticе na Kongresnem trgu. Tudi se je sklepalo radi dnevov zborovanja.

3. Predsednik SZ poroča o stanovskih zadevah, o gibanju med učiteljstvom,opravi krivic i. t. d. — V zadevi poročenih

učiteljic je zbor zavzel stališče, da naj učiteljice, ki so poročene s tovariši, brezpogojno ostanejo v učiteljski službi, dočim pa naj država one, ki so poročene s premožnimi, kakor advokati i. dr., ki niso potrebne, da si služijo same kruha, zakonito odpravi. To je pravično, ker je brez službe mnogo tovarišic in tovarišev, ki so se s trudom izštudirali in so sedaj brez službe in kruha. — Opravilne doklade upraviteljev naj se izplačujejo, kakor določa še vedno veljavni šolski zakon. Zbor sklene, da se v pravilih čl. IV./6. črta besedilo »ljudskih, meščanskih in strokovnih«.

Ker se nihče več ne oglasi k besedi, zaključi načelnik občni zbor in zborovanje. — Po zborovanju so odšli člani na zborovanje Jugosl. Maticе in se udeležili obhoda in tako manifestirali za koroške brate. — Vse člane pa prosim: Kadar boste dobili poziv — na zborovanje, takrat pa pridite — polnoštevilno! S. Kr.

Učiteljska imenovanja abiturijentov v ljubljanski oblasti. Minister prosvete je imenoval za učitelje nastopne učiteljske abiturijente:

Pri Sv. Katarini (srez Laško) Doro Slapšakovo; v Črnomlju Izidora Kocha in Julijo Vostnerjevo; v Adlešičih Olgo Spazierjevo; v Dragatušu Miroslava Vidmarja; v Sinjem vrhu pri Vinici Ano Vardjanovo; na Vinici Berto Lovšinovo; v Kamniku Petra Suhadolca; v Krašnji Cilko Jelenčevo; v Vrhpolju (srez Kamnik) Rozalijo Igljičevo; v Skaručni Ferdinandu Završnika; v Jaršah (srez Kamnik) Milico Škuljevo; v Kočevski Reki Anico Dolenčevo; v Spodnjem Logu (srez Kočevje) Josipa Tavžlja; v Loškem potoku Ljudmilo Silovo; v Osilnici Makso Chrobathovo; v Sodražici Frana Ostanka in Vinka Rupnika; v Verdrenju Edvina Klementeja; v Dražgošah Ivana Resmana; v Križah pri Trziču Edvarda Deržaja; v Sorici Martina Železnika; v Šmartnem pri Kranju Danico Rožinovo; v Trziču Dragotina Christofa; na Čatežu pri Brežicah Stanislava Pogačnika; v Leskovcu pri Krškem Frana Jarnoviča in Emilijo Svetčevo; v Mokronogu Ernesta Staniča; v Radečah pri Zidanem mostu Otona Finka in Rožo Petelinovo; v Trziču Slavka Schotta; v Veliki Dolini Antena Straha; pri sv. Miklavžu pri Laškem Danico Štrekljevo; v Trbovljah-Vodah Viljema Baltesarja; v Toplicah pri Zagorju Jano Levstikovo; v Lokah-Toplicah pri Začorju Angelo Svetčevo; v Korinju (srez Litija) Marijo Cibejevo; v Znojilah Terezijo Glaesnerjevo; v Št. Jurju pri Grosupljem Frana Grudna; v Šmartnem pod Šmarno goro Vilibalda Zehrerja; na Blokah pri Rakeku Albino Raznožnikovo; v Gornjem Jezeru (srez Logatec) Ivana Hribarja; v Št. Petru pri Novem mestu Marijo Urbančičevo; v Trebnjem Nado Vozljevo; v Mirni peči Josipa Prusnika; v Dobrničah Vilibalda Koutnega; v Gorjah Henrika Zdešarja; v Sevnici ob Savi Frana Zomra in Mirka Lju-

biča; v Mokronogu za učiteljico ženskih ročnih del Mihaelo Drolčevno.

Nadalje je namestil g. minister prosvete: v Dobovi (srez Brežice) Adalberta Božiča, učitelja v Trziču; na Bizeljskem Marijo Sevnikovo, učiteljico v Pišecah; v Globokem Vero Perkovo, učiteljico v Valti vasi; v Zdolah Amalijo Labičevno, učiteljico v Stopičah; v Adlešičih Ivana Sumpererja, učitelja v Studencu; v Črešnjevcu Marijo Sevnikovo, učiteljico v Semiču; v Semiču Ivana Bajca, učitelja v Rožnem dolu; Slavo in Marto Lipovskovo, učiteljici v Št. Jurju pri Grosupljem; v Črnomlju Julija Trotovška, učitelja v Starem trgu pri Črnomlju; v Rožnem dolu Ferdinanda Podržaja, učitelja v Henini; v Talčjem vrhu Gabrielo Vardjan, učiteljico v Mirni; v Krašnji za učitelja in šolskega upravitelja Vladislava Rapeta, učitelja v Mostah pri Ljubljani; v Pečah Ano Lipovskovo, učiteljico pri Sv. Duhu pri Novi vasi; v Moravčah Srečka Berlota, učitelja v Prevorju; na Brdu pri Kamniku Vilmo Petričevno, učiteljico v Mengšu; v Dobu Ivana Bitenca, učitelja v Vinici; v Tunjicah Valerijo Hrovatovo, učiteljico v Ihanu; na Vrhpolju pri Kamniku Marijo Igljičevno, učiteljico v Lipoglavu; v Kočevju Cirila Kopitarja, učitelja v Ribnici; v Drači Marijo Pristov-Čuk, učiteljico na Viču; v Strugah Stanislavo Iskrovo in Stanko Trtnikovo, učiteljici v Ljubljani; v Mozlju Jelo Divjakovo, učiteljico pri Sv. Marku pri Ptuj; v Stari cerkvi Antonijo Čokovo, učiteljico v Loškem potoku; v Starem Logu Rozo Krišče-Progarjevo, učiteljico v Hinjah; v Kužlju Justino Pipanovo, učiteljico v Kočevju; v Dražgošah Marijo Bulovčevno, učiteljico v Poljanah pri Škofji Loki; v Dupljah Franjo Kalanovo, učiteljico v Št. Vidu; na Primškovem pri Kranju Heleno Colnarjevo, učiteljico na Krki pri Stični; v Smledniku Ano Gradišarjevo, učiteljico v Logu-Zaplani; v Poljanah pri Škofji Loki Leopolda Bohinca, učitelja v Preddvoru; v Škofji Loki Vido Stolfovo, učiteljico v Artičah; v Sovodnju Marijo Rugarjevo, učiteljico v Poljanah; v Št. Jerneju Vaclava Požarja, učitelja v Sodražici; v Št. Jurju pod Kumom Julijo Faturjevo, učiteljico v Ratečah; v Mokronogu Andreja Zupančiča, učitelja v Gradacu; v Radečah pri Zidanem mostu Frana Čuka, učitelja v Veliki Dolini; v Studencu pri Krškem za šol. upravitelja Cezarja Sancina in za učiteljico Maro Sancin-Bunčevno, sedaj v Boštanju; v Radečah pri Zidanem mostu Alojzijo Debeljakovo, učiteljico v Ljubljani in Slavka Cotmanna, učitelja v Kočevski Reki; na Raki pri Krškem za šol. upravitelja Staneta Sveteta, učitelja na Vrhpolju; v Šmarjeti Julijano Karlovskovo, učiteljico v Št. Petru pri Novem mestu; v Št. Rupertu Anico Berčelovo, učiteljico v Trziču; v Sv. Katarini pri Laškem Anico Slapšakovo, učiteljico v Repnjah; v Jurkloštru Adolfa Arzenska, učitelja v Sv. Jederti; v Trbovljah Mercedes Goločnikovo, učiteljico v Trbovljah-Vodah; v Šmartnem pri

Litiji Milo Čerinovo, učiteljico v Dolnji Lenđavi; v Litiji Marijo Koritzko, učiteljico v Zagorju ob Savi; v Št. Vidu pri Stični Antonijo Demšarjevo, učiteljico v Adlešičih in Vido Frelihovo, učiteljico v Brežicah; v Št. Petru pri Ljubljani Natašo Suhadolc-Sartorijevo, učiteljico v Notranjih goricah; v Kopanju Doro Skubičevno, učiteljico v Št. Vidu pri Cerknici; v Lipoglavu Avgusto Lobe-Bernikovo, učiteljico v Šmarjeti; v Studencu Igu Hildo Ahčinovo, učiteljico v Osilnici; v Tomišlju Judito Splihalovo, učiteljico v Sinjem vrhu; v Logu-Zaplani Ivano Klemenčevno, učiteljico v Polhovem gradu; v Rakitni Marijo Trtnikovo, učiteljico v Vrhpolju; v Igavasi Ladislava Furlanija, učitelja na Blokah; v Grahovem Danico Mercinovo, učiteljico v Igavasi in Almo Rösmanovo, učiteljico na Blokah; v Hotedršici za šol. upravitelja Cirila Jelinčiča, učitelja v Starem trgu; v Igavasi Marijo Kunčevno, učiteljico v Rovtah; v Rovtah Franjo Udovčevno, učiteljico v Gornjem jezeru; v Planini pri Rakeku Miro Strojcevo, učiteljico v Rakitni; v Žireh Cirila Justina, učitelja v Igavasi; v Št. Vidu pri Cerknici Ivano Lipovčevno, učiteljico na Uncu; v Brusnicah Ruperta Smolika, učitelja v Št. Lenartu pri Škofji Loki; v Dolžu pri Novem mestu Valerijo Šeškovo, učiteljico v Gornjih Sušicah; v Mirni peči Amalijo Jenkovo, učiteljico v Stopičah in Miroslavo Vogrinčevno, učiteljico v Trebnjem; v Toplicah pri Novem mestu Srečka Gostinčarja, učitelja v Kužlju; v Hinjah Elizabeto Šumanovo, učiteljico v Gornjih Sušicah; v Mirni Slavico Benedičičevno, učiteljico v Šmarjeti; v Koroški Beli Andreja Žvana, učitelja v Adlešičih; v Kranjski gori Franjo Zupančevno, učiteljico v Gorjah; na Bledu Gabrielo Debeljakovo, učiteljico v Radovljici; v Dovjem Franjo Hlebčevno, učiteljico v Bohinjski Srednji vasi; na Jesenicah na deški osnovni šoli Nado Šegovo, učiteljico istotam na dekliški osnovni šoli; istotam Ano Vačaja-Sorkovo, učiteljico na Koroški Beli; na Koroški Beli Marijo Kramaršičevno, učiteljico v Čemšeniku; na Dobravi pri Jesenicah Ivana Lahainerja, učitelja v Lešah; v Lešah Viljema Grundnerja, učitelja na Breznici; v Senovem Milana Strausa, učitelja v Sevnici; pri prosvetnem oddelku v Ljubljani Viro Divjakovo, učiteljico pri Sv. Marku pri Ptuj; na Hajdini pri Ptuj Irmo Komavljjevo, učiteljico v Radvanju.

Imenovanja v ljubljanski oblasti. Josip Lipovec, kontrak. š. uprav. v Voklem, se sprejme v drž. službo, postane stalen; Ljudevit Potočnik je imenovan za sreskega šolskega nadzornika v Laškem; Alf. Završnik iz Kočevja v Ribnico; Marija Kržič iz Trziča na Jesenice-Lesce (srb.-hrv.).

Premeščenja na lastno prošnjo v ljubljanski oblasti: Elza Medic v Staro cerkev; Helena Kreiner v Koprivnik; Ivan Hartman v Rakovec; Terezija Šušteršič v Mozelj.

Premeščenje v ljubljanski oblasti iz službenih ozirov: Viktorija Medved v Kapele.

Nameščenje novincev v mariborski oblasti. Hafner Ruperta v Remšnik; Kosí Pavla v Tišino; Dvoršek Matilda v Sv. Jakobu v Slov. goricah; Brumen Ana v St. Janž na Dravskem polju; Hrilernik Karolina v Pristavo; Zorko Valerija v Kančevce; Regoršek Bogomir v Sv. Benedikt v Slov. goricah; Ranfl Ivan v Turnišče; Kodrič Rudolf v Sv. Lovrencu v Slov. goricah; Germek Stana v Apače; Pulko Bogdana v Gorico; Klun Hilda v Dolnje Slaveče; Štokelj Antonija v Kuzdoblani; Župan Danica v Gor. Lendavo; Brumen Beno v Cadram; Potočnik Pavla v St. Jur pod Donatom; Bajde Oton v Hajdino; Tratnik Jože v Gorico; Stanič Ivan v Polzeli; Burg Rajko v Novo Cerkev; Sekirnik Maks v Konjice; Kolenc Olga v Novo Štiftu; Kosí Zofija v Tišino; Sajna Marija v Radmožance; Kuhar Vida v Križevce pri Murski Soboti; Apih Milan v Gotovlje; Cvetko Martina v Cezanjevce; Šumandl Antonija v Sredico; Kost Oresta v Majšperg; Cinauer Marija v Križevce pri Murski Soboti; Snuderl Ludovik v Dobrovniki; Nagodi Katarina v Prihovo; Jeraj Franja v Loko pri Zsumu; Jarh Justina v Vransko; Robič Marica v Šulince; Vodusek Ana v Sv. Jur pod Donatijem; Gerbič Lambert v Ljutomer; Vodenik Vera v Sv. Jur v Slov. goricah; Tomazič Božidar v Črešnjevce; Strekelj Danica v Dol. Lendavo; Vivod Berta v Črešnjevce; Grgurina Amelija v Maribor; Vivod Štefanija kot učiteljica ženskih ročnih del na L. dekliški meščanski šoli v Mariboru.

Premeščeni na lastno prošnjo v mariborski oblasti: Angela Lorber v Šmartno v Rožni dolini; Josip Šegula na deško meščansko šolo v Celju; Anton Bratkovič v Zagorje ob Sotli; Olga Korber v Braslovče; Antonija Kegl-Miklavič na Polenshak; Vladko Voglar v Fikšince; Dušan Šestan za učit. srb.-hrv. v Ptuj; Marija Pirjevec-Nagode v St. Jernej pri Ločah; Marija Čulk na meščansko šolo v Ljutomer; Olga Šijanec v Veliko Nedeljo; Marija Šetin v Žetale; Miroslav Viher v Ojstico; Josip Križman na mešč. šolo v Ljutomeru; Marica Molan-Jerončič v Pobrežje; Miloš Ledenic v Prevalje; Bogdan Jurančič v Remšnik; Zofija Hönigsman-Breznik v Podvor; Terezija Bratina v Cankovo; Slavko Komac na deško meščansko šolo v Ptuj; Adolf Polanc v Selnico ob Dravi; Vlasta Tomazič na meščansko šolo v Slov. Bistrici; Angela Schwarz na meščansko šolo v Ljutomeru; v Pilštajnu za učiteljico Josipino Jelcovo; v Stari cesti za učiteljico Josipino Karničnikovo, pri Sv. Lenartu v Slov. goricah za strok. učit. na meščanski šoli Ivan Lapajne; v Ptuj za stalno strok. učit. na ženski meščanski šoli Marijo Držajevo.

Imenovanja v mariborski oblasti. Robert Kenda, kontrak. prof. na drž. m. učit. v Mariboru, se sprejme v drž. službo, postane stalen; Josip Žagar, učitelj risanja na gimn. v Mariboru, imenovan na mešč. š. v Ljutomer; Ana Bregant-Arko iz Sladkega vrha

v Ruše; Bogomil Gerlanc, premeščen z deš. mešč. šole v Celju na deško mešč. šolo v Ptuj; dr. Maks Kovačič, prof. drž. realke v Mariboru se dodeli na drž. moško učiteljsko v Mariboru; Svoimir Jamšek, premeščen iz Vučje vasi na deško meščansko šolo v Ptuj; Accetto Valentin, premeščen v Moravče; Pirc Maks v Zalcu, dodeljen mešč. šoli v Zalcu.

Učiteljska imenovanja. Nameščeni so: Jamšek Svoimir na deški meščanski šoli v Ptuj; Novak Julij in Božnar Friderika na meščanski šoli v Trziču, Dominiko Stancko v Lokah pri Vranskem, Robinščak Srečko v Kuzdoblani, Mulej Alma v Studenicah, Medica Nanda v Zalcu, Jaklič Milan v St. Jakobu v Slov. goricah, Čič Albin v Gederovcih, Kremžar Marija v Gomilskem, Kincl Julija v St. Juriju pri Celju, škrbinc Franc v Sredici, Skalič Zeljko na evangelijski šoli v Moravcih (Prekmurje), Vrbnjak Štefanija v Selih-Vrhih, Furek Roman v Brezovcih, Papst Kristina v Ribnici na Pohorju, Kos Joško v Guštanju, Parfant Barbara v Pirešici, Kirbiš Avgusta v Sv. Barbari v Slov. goricah, Borštner Josipina v Podovi.

Na izrednem občem zboru Učit. konvikta v Ljubljani, ki se je vršil 27. sept. t. l., je bil izvoljen po novih pravilih sledeči odbor: Upravni odbor: predsednik Josip Lapajne iz Cerkelj, podpredsednik Fran Ločniškar s Turjaka, tajnik Ivan Štefe iz Cerkelj, blagajnik Josip Kobal iz Ljubljane; odborniki: Anton Arigler iz Skaručne, Drago Blažič iz Ovsiš, Josip Macarol iz Šmartna, Julij Mayer iz Doba in Josip Ribičič z Rakeka. Nadzorstvo: predsednik Tomo Petrovec iz Jarš, podpredsednik Zdravko Mikuz iz Brezovice, zapisnikar Tit Grčar iz Rovt, Jakob Slapar iz Olševka in Vita Zupančičeva iz Ljubljane.

Društvo »Učiteljska Samopomoč«. V maju 1925 je dobilo društvo nova, oziroma na izrednem občem zboru dne 1. februarja 1925 popravljena pravila. Od 20. maja 1925 je članski prispevek za vsak smrtni slučaj Din 5.— Društvena uprava izplačuje dedičem umrlih družtvenikov tolikokrat po Din 5.—, kolikor je članov. Društvo U. S. prav lepo napreduje. Dne 25. sept. 1925 je imelo 1536 članov. Posmrtnina za ta dan je Din 7680.—. Sprejemanje starejših priglasev — nad 45 letnikov — je bilo z 31. avgustom 1925 zaključeno. Zato prosimo vse tiste, ki so se priglasili pred tem datumom, a ne še poslali sprejemnih pristojbin, da to prav kmalu store. Od 1. septembra t. l. sprejema U. S. samo one, ki še niso 45 let stari. — V mesecih juniju, juliju in avgustu 1925 so umrli sledeči člani: Edv. Bohinc, Ljubljana, Fr. Stergar Ljubljana in Mina Kristl, Slov. Bistrica. Članski prispevek s poštnino znaša za te tri smrtne slučaje Din 15-50; zakonski pari plačajo na eno položnico dvojni znesek. Položnice je razposlala društvena uprava svojim članom

v prvih dneh meseca septembra 1925. Če je imel kdo kak zaostanek, se mu je pripisal k gornjemu znesku. — Pozivamo mlajše tovariše, tovarišice, soproge in vdove učiteljev, da se prav pridno priključajo za sprejem v U. S. S tem koristijo le sebi in svojem. Ob smrti je vse polno izdatkov. Posmrtnina — danes že blizu Din 8000.— — bo gotovo vsakemu dobrodošla. Sprejemne pristojbine so nizke (od Din 25.— do Din 74.—), članski prispevek za smrtni slučaj Din 5.—. Društvo nakazuje pokojnikovim dedičem lepe zneske; samo za zadnje tri smrtne slučaje Din 18.765.—. Učiteljstvo je pa tudi spoznalo velik pomen U. S., kar dokazuje že to, da je v zadnjih štirih letih (od 1. januarja 1922 do danes) vstopilo v društvo čez 1600 članov. Kdor si hoče pridobiti mirno zavest, da je preskrbel svojem za najtežji čas lepo gmotno podporo, ta se bo vpisal v U. S. Priglasje sprejema in daje vsa pojasnila tov. Ivan Kocijančič, učitelj v Ljubljani, Gosposvetska cesta 13, vrata 10.

Sprejemne pristojbine za vstop v Učit. Samopomoč. Nekateri priglašenci in nabiralci članov za U. S. ne računajo prav sprejemnih pristojbin. Sprejemne pristojbine so: 1. Po § 4 a plača priglašenec pri sprejemu članski prispevek — zdaj Din 5.— — za prvi smrtni slučaj. 2. Za rezervno založo istotako pri sprejemu Din 2.— (§ 5 b). 3. Vpisnina (§ 6 a) znaša Din 10.—. 4. Upravnina (§ 6 b) Din 4.—. 5. Za poštnino in društvena pravila Din 3.—, skupaj Din 24.—. K temu znesku prištej še 6. pristopnino v § 7 b, ki se ravna po starostnih letih vsakega priglašenca. Celotne sprejemne pristojbine znašajo za priglašenca v starosti do 25 let Din 25.—, za 25—30 let Din 29.—, za 30—35 let Din 44.—, za 35 do 40 let Din 54.— in za 40—45 let Din 74.—. Sprejemne pristojbine plača priglašenec pri sprejemu v društvo — samo enkrat. Kot član plačaš ob smrti kakega člana članski prispevek Din 5.— in enkrat na leto (v januarju) Din 6.— za upravnino in rezervno založo. Drugačnih plačil člani nimajo.

Članom »Učit. Samopomoči«. V zadnjem času sta umrla dva člana »Učitelske Samopomoči«, in sicer 2. oktobra 1925 Ludovika Borštnik iz Ljubljane (103) in 13. okt. 1925 Martin Vodenik iz Maribora (104. smr. slučaj). Posmrtnina za Borštnik znaša 7740 Din, za Vodenika 7930 Din. V teh dneh prejmejo člani položnice za oba smrtne slučaje v znesku Din 10.50. Zakonski pari plačajo na eno položnico dvojni znesek. Zamudnikom se k znesku Din 10.50 prištejejo še stari zaostanki v plačilih. Ne odlašajte s plačili, nakažite zaznamovani znesek takoj!

Novo ocenjevanje učencev in učenek ter šolska naznanila in izkazi.

Kakor znano, je šolska oblast uvedla novo klasifikacijo. Za učni uspeh velja: 1 (nezadostno), 2 (zadostno), 3 (dobro), 4 (prav dobro), 5 (odlično). Za ocenjevanje vedenja so pa določeni redi: 1 (neprimerno),

2 (prilичno), 3 (dobro), 4 (prav dobro) in 5 (vzorno).

Doslej smo imeli posebno ocenjevalno lestvico tudi za pridnost in za zunanjo obliko kakor učni uspeh.

Učenci so novo ocenjevanje sprejeli — kakor povečini vsako novo stvar — z zadovoljstvom. Tako se mi je neki deček izrazil, da je sedaj vendar enkrat pravično, ko tisti, ki več zna, tudi več dobi.

Z novim ocenjevanjem pa pridejo marsikatera šolska upraviteljstva, oziroma krajni šolski svet v težkoče. Že med počitnicami smo mnogi naročili vse potrebne tiskovine, ki se potrebujejo med novim šolskim letom. Tako smo prejeli tudi šolska naznanila, izkaze o šolskem napredku, matične liste, odpustnice i. dr. — pa vse s starimi ocenjevalnimi lestvicami.

Kaj hočemo zdaj narediti? Kaj z izkazi, ki so še od prejšnjih let v rabi, mnogi že pet in tudi več let? Ali naj jih prepisujemo in delamo novi kuluk? Kaj bo s kolki — s taksiranjem?

Moje mnenje je, da obdržimo vse stare tiskovine! Krajnim šolskim svetom tako ne bo treba šteti denarja, nam pa ne prepisovati! Potrebna je le malenkostna korektura na sedanjih tiskovinah.

Ako pustimo ocenjevalno lestvico nedotaknjeno, bo marsikdo začudeno pogledal, ko bo motril otrokov šolski uspeh: Popreje vse 1 in 2, zdaj naenkrat se je pa njegov varovanec tako izpremenil, da ima same 3, 4 in morda celo 5. Zato je treba — kakor že rečeno — nekake korekture.

Pri takih tiskovinah, ki pridejo letos prvič v rabo, se ocenjevalna skala popravi tako, da se spodaj pripiše še število 5. V rubriki »Vedenje« črtaj tiskano besedilo in razločno vpiši novo! Dalje črtaj lepo tudi besedilo v ostalih rubrikah, in vse te tri rubrike »Pridnost«, »Napredek« in »Zunanja oblika pismenih izdelkov« združi z oklepajem (—) ter vpiši v rubriki »Napredek« v novem smislu potrebno besedilo. Seveda bi to naredili tudi lahko na str. 2 in črtali skalo spredaj. Morda bi nam to napravila tudi tiskarna ali bi sami natiskali z ročno tiskarno.

Pri tiskovinah, t. j. pri izkazih, ki so že v rabi, si prihranimo mnogo prepisovanja in drugih neprilik, ako nad sedanjo ocenjevalno lestvico napišemo tako, da se bo čitalo s tiskanim besedilom vred: »Pregled redov do vštetejšega šolskega leta 1924/25.«

Ocenjevalno lestvico v novem smislu pa napišemo ali natiskamo najlaže na str. 2 s pripombo zgoraj, da ta pregled redov velja od šolskega leta 1925/26 dalje. Na str. 1, pod staro ocenjevalno lestvico pa lahko še pripišemo: Glej pregled redov tudi na str. 2!

Pri matičnih listih pa itak ni treba nikake korekture, ker ta tiskovina nima tozadevnega pregleda redov. Seveda bo prišel vsled tega v poznejšem času marsikak voditelj v nepriliko, ko bo treba napraviti razne

duplikate in bo težko razbral — če ne bo znal cele zgodovine raznih ocenjevalnih skal zadnjih let — kaj pomeni 1 in zdaj zopet 5 in 4.

Svetujem pa tudi tu, da že sedaj pišemo na matične liste potrebne preglede redov, dokler šolska oblast ne odredi, da že tiskarne izpopolnijo te že itak nepopolne tiskovine. D. Br.

Akontacije na neurejeno pokojnino. Generalna direkcija državnega računovodstva je odločila z razpisom D. R. br. 85.048/25, da se ne bodo več izplačale akontacije in naročilo, naj se pozovejo vsi upokojenci, da takoj vložijo prošnje za odmero pokojnine, nakar bo ministristvo nemudoma izdalo rešenje o odmeri pokojnine, ki se glasom odločbe D. R. br. 30.700/25 nakaže takoj, t. j. pred odobritvijo Glavne kontrole.

ZAKON O STANOVANJIH.

(Dalje.)

Člen 13.

Kjerkoli se govori glede odrejanja najemnine, odpovedi stanovanja ali drugih vprašanj v smislu tega zakona o dohodkih ali imovini strank, se morajo računati vsi dohodki in vse imovine vseh onih oseb, ki stanujejo in živijo skupno.

Člen 14.

V primerih, kjer preseza določena najemnina višino, dopustno s tem zakonom, se ta najemnina ne sme znižati, če ne pristane na to lastnik zgradbe, izvzemši primere v členu 15. tega zakona.

Člen 15.

Če je stanovanje deloma neuporabno ali izpostavljeno kvarjenju, tako da ga najemnik ne more ukoriščati v celoti ali če mu je po kvarjenju ogroženo prebivanje v njem, a lastnik neče izvršiti najnujnejših poprav, mora biti višina najemnine manjša sorazmerno z neuporabnostjo stanovanja, kolikor ni določeno s pogodbo drugače.

Člen 16.

Lastnik ali njegov zastopnik mora prijaviti stanovanjskemu sodišču prve stopnje vsako stanovanje, ki je izpraznjeno ali o katerem zve, da se izprazni v njegovi hiši.

Tej prijavi je zavezan tudi vsak najemnik glede svojega stanovanja.

Lastnik mora prijaviti prazno stanovanje najkasneje v 24 urah po izselitvi, najemnik pa v 24 urah pred izselitvijo. Kdor ne predloži te prijave, se kaznuje v denarju od 500 do 2000 dinarjev.

Če lastnik stanovanja stanovanje, ki je zavezano dodelitvi po tem zakonu, namenja sam ali če ga kdo drugi z njegovo vednostjo in dopustitvijo onesposobi za prebivanje s tem, da sname vrata, okna, odstrani tla itd., kakor tudi s tem, da prepove uživanje ostalih dodeljenih najemnih prostorov, se kaznuje v denarju od 5000 do 20.000 dinarjev ter mora postaviti stanova-

nje takoj v prvotni stan, odvzete prostore pa odstopiti v uživanje najemniku.

Člen 17.

Stanovanje premeščenega državnega uradnika in uslužbenca se ne smatra za izpraznjeno, dokler stanuje v tem stanovanju njegova rodbina, t. j. dokler dotični uradnik ali uslužbenec ne dobi stanovanja v kraju, kamor je premeščen.

Člen 18.

Če se lastnik brez dovolitve stanovanjskega sodišča prve stopnje vseli v prazno stanovanje v svoji hiši ali pusti vanje drugega — preden se temu to stanovanje dodeli — se to stanovanje takoj odvzame in dodeli drugi osebi; poleg tega se kaznuje v denarju od 1000 do 5000 dinarjev v prvem primeru lastnik, v drugem primeru pa lastnik in oni, ki se je vselil brez dovolitve stanovanjskega sodišča prve stopnje.

Člen 19.

Pravico, da se jim dodeljujejo stanovanja, imajo po tem zakonu samo osebe, našteje v členu 12. tega zakona.

Člen 20.

Z izpraznjenimi stanovanji razpolaga stanovanjsko sodišče prve stopnje ter jih dodeljuje osebam v tem vrstnem redu:

- osebam, navedenim v členu 12., ki se selijo po členu 10., točkah a), b) in c);
- aktivnim državnim in samoupravnim uradnikom in uslužbencem, ki so brez stanovanja;
- ostalim osebam, navedenim v členu 12., ki so brez stanovanja;
- osebam, navedenim v členu 12., ki stanujejo sedaj v povsem nehižijenskih stanovanjih; in
- osebam, navedenim v členu 12., ki stanujejo v novih zgradbah.

Ko se dodeljuje stanovanje, je treba vpoštovati razmere in potrebe vsakega reflektanta, zlasti glede na njega družabni položaj, način življenja in število rodbinskih članov, razen tega pa tudi na nujnost potrebe, nadalje na datum vročene prijave za stanovanje in na to, koliko je izpraznjeno stanovanje prikladnejše in potrebnejše osebam po zgoraj navedenem vrstnem redu. Stanovanjsko sodišče prve stopnje ni vezano na ta vrstni red. Vendar pa se mora ob enakih pogojih sodišče držati tega vrstnega reda.

Ko se dodeljuje stanovanje, je treba vpoštovati tudi rodbine, ki imajo člane, bolne za tuberkulozo ali za drugimi težkimi nalezljivimi boleznimi, ter zanje poleg ostalih sob dodeliti eno posebno sobo.

Izpraznjeno stanovanje, za katero so se vložile prijave, se mora dodeliti enemu izmed prijavljenih prosilcev najkasneje v petih dneh po izselitvi.

Pri tem je treba vpoštovati tudi to, da se lastnik zasliši o izbiri najemnika, katere umestnost oceni stanovanjsko sodišče prve stopnje.

Če ni v oni uri, ko se prijavi izpraznjeno stanovanje pri stanovanskem sodišču prve stopnje, nobene prijave oseb, navedenih v členu 12., s katero zahtevajo stanovanje, ali če izmed takih oseb nobena ne reflektira na to izpraznjeno stanovanje, mora stanovansko sodišče prve stopnje na svoji zgradbi takoj nabiti objavo ter pozvati osebe iz člena 12., naj predložijo v petih dneh prošnjo za izpraznjeno stanovanje.

Če pa tudi po preteku tega roka nobena oseba, navedena v členu 12., ne zahteva tega izpraznjena stanovanja, proglasi prvostopno stanovansko sodišče s svojim sklepom to stanovanje za prosto ter dovoli hišnemu lastniku svobodno razpolaganje s stanovanjem.

Tak sklep stanovanskega sodišča prve stopnje ne odvezuje hišnega lastnika, da ne bi moral, če se to stanovanje iznova izprazni, predložiti stanovanskemu sodišču prve stopnje prijave o izselitvi; če tega ne stori, ga zadene kazen, določena s členom 16. tega zakona v tretjem odstavku.

Člen 21.

Osebe, ki se jim stanovanje dodeli, se morajo vseliti vanje v desetih dneh.

Stanovansko sodišče prve stopnje sme, ko je prehodno zaslišalo stranko, iz utemeljenih razlogov podaljšati ta rok; če pa se oseba, ki ji je bilo stanovanje dodeljeno, tudi po tem roku ne vseli, se smatra stanovanje za iznova izpraznjeno in sodišče razpolaga z njim nadalje. V vsakem primeru mora plačati najemnik lastniku najemnino od dne, ko mu je bilo stanovanje dodeljeno.

Člen 22.

Od dodeljevanja se izvzamejo izpraznjena stanovanja:

1. stanovanja v muslimanskih hišah, ki nimajo popolnoma ločenih vhodov;
2. stanovanja v kopalščih in zdraviliščih, namenjena za bolnike in posetnike vobče, nadalje stanovanja in sobe v hotelih;
3. stanovanja v zgradbah industrijskih, trgovskih, prometnih (železniških in plovitvenih) podjetij, nadalje občekoristnih zadrug, namenjena za prebivanje njih nameščencev;
4. stanovanja v zgradbah na ekonomijah, namenjena za uslužbence in delavce; in
5. dosedanja stanovanja hišnikov.

Člen 23.

Denarni zavodi, zavarovalnice, trgovska, industrijska in podobna podjetja morajo sezidati stanovanja za svoje uradnike in nameščence v roku, ki ga odredi stanovansko sodišče prve stopnje, ki pa ne sme biti daljši od enega leta.

Od tega se izvzamejo oni, ki so že sezidali taka stanovanja.

Ob odločanju mora pristojno sodišče vpoštovati finančno moč dotičnega zavoda, družbe ali podjetja.

Prav tako je treba zlasti jemati v poštev dolgove v inozemstvu in v državi, kolika

jim je glavnicna z rezervo, kolik letni promet in letni dohodek v prejšnjih letih, kolika je razlika med sedanjim in predvojnim prometom in dohodkom, koliko blaga ima v zalogi, s koliko nameščenci posluje, ali ima dotično podjetje že lastne hiše za stanovanje svojih nameščencev, in podobno. Brez pomena je, ali imajo nameščenci v takih primerih lastna stanovanja.

Pri industrijskih podjetjih se morajo uvaževati tudi okolnosti, ki dajo tem podjetjem specialen značaj, kakor: velike investicije, stroji, režijski stroški in podobno.

Denarni zavodi in zavarovalnice, trgovska, industrijska in podobna podjetja z značajem veletrgovine, veleobrta in industrije, ki imajo podružnice, se morajo smatrati za celoto in oceniti je treba, v kakšnem razmerju je njih imovina proti stanovanskim zgradbam, ki jih imajo kjerkoli v državi.

Za ugotovitev teh činjenic sme uporabiti stanovansko sodišče prve stopnje izpisek iz trgovskih knjig in bilance kakor tudi ostale zakonske dokaze, kolikor so ti dokazi javni ali jih predloži dotično podjetje samo.

Če pristojno sodišče spozna, da nekatera izmed omenjenih podjetij in podobna ne morejo sezidati vseh potrebnih zgradb za stanovanje svojih nameščencev, ker bi jim bil z izpolnitvijo podobnih obveznosti ogrožen obstoj in pravilni razvoj, se jim odredi, da jih zgrade toliko, kolikor jih morejo in brez nevarnosti, ali pa se jim, če je prikladnejše, dovoli, da store to v družbi z enim ali več takimi podjetji.

Člen 24.

Vse denarne kazni se izrekajo v korist fonda za zidanje malih stanovanj.

Člen 25.

Dejanja, kazniva po tem zakonu, zastarajo v šestih mesecih, če se ni nič ukrenilo o njih.

Člen 26.

S predpisi tega zakona se ne morejo koristiti niti lastniki niti najemniki, ki niso plačali dolžnega državnega davka za minulo leto.

II. del.

Ustroj in postopanje stanovanskih sodišč.

A. Ustroj stanovanskih sodišč.

Člen 27.

Za odločanje in sojenje po tem zakonu so pristojna stanovanska sodišča.

Stanovanska sodišča so:

1. sodišča prve stopnje, ki odločajo in sodijo v prvi stopnji, in
2. višja stanovanska sodišča, ki odločajo in sodijo v poslednji stopnji.

Člen 28.

Sodišča prve stopnje so:

- A. V mestih: Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Skoplju, Nišu, Podgorici, Dubrovniku, Splitu, Šibeniku, na Sušaku, v Karlovcu,

Osijeku, Mariboru, Novem Sadu, Subotici in Sarajevu.

To sodišče sestavljajo predsednik in dva sodnika in njih namestniki, ki so diplomirani pravniki.

B. V ostalih krajih kraljevine se ustanovi stanovanjsko sodišče prve stopnje pri oblastnih, odnosno okrožnih ali sreskih oblastih; sestavljeno je iz treh oseb: predsednika — najvišjega uradnika upravnega oblastva ali njegovega namestnika, dveh sodnikov — dveh uglednih državljanov in njih namestnikov, po možnosti s fakultetno izobrazbo.

Pristojnost stanovanjskih sodišč prve stopnje se razteza na celokupno ozemlje sreza in okoliš mesta, kjer je sedež sreskega poglavarja.

Predsednike, sodnike in njih namestnike postavlja minister za socialno politiko izmed dvojnega števila predlaganih kandidatov, ki jih predlagajo starejše upravnih oblastev.

Sodniki se na svojo dolžnost zaprisežajo. Če je treba, odredi ustanovitev več oddelkov pri sodiščih prve stopnje pod A. minister za socialno politiko.

Člen 29.

Pri vsakem stanovanjskem sodišču prve stopnje v krajih pod A. člena 28. posluje tudi pisarniški šef, ki ga postavi predsednik sodišča v prvi vrsti izmed upokojenih uradnikov, večjih celokupni administraciji, in ki mu je dolžnost, sprejemati prijave, pošto, dajati strankam pojasnila, dodeljevati uradnikom predmete, voditi evidenco izpraznjenih stanovanj in odrejati vse, česar je treba, da teko posli hitro in brez zastoja.

Razen pisarniškega šefa se sme postaviti pri vsakem stanovanjskem sodišču prve stopnje potrebno število tajnikov, ki jim je dolžnost, zaslisevati pravne stranke in pričeh, voditi zapisnike, izdelovati izdane odločbe, vročati odločbe, razsodbe in prizive, voditi kontrolnike rešenih in nerešenih predmetov itd.

V okrožnih in sreskih krajih pod B. člena 28., kjer ni potrebe, opravlja dolžnost pisarniškega šefa in prijavnisko dolžnost zapisnikar sodišča ali predsednik sodišča v sreskih krajih.

Člen 30.

Nizje osebje: arhivarja, zapisnikarja-protokolista, registratorja in potrebno število prepisovalcev, pisarniške potrebščine in lokale za pisarne daje krajevno občinsko oblastvo.

Imenovane uslužbenice postavlja dotični predsednik stanovanjskega sodišča.

Člen 31.

Višja stanovanjska sodišča se ustanavljajo, in sicer:

- A. za Srbijo in Vojvodino v Beogradu;
- B. za Hrvatsko, Slavonijo, Srem in Slovenijo v Zagrebu;
- C. za Bosno in Hercegovino, Črno goro in Dalmacijo v Sarajevu.

Vsako sodišče je sestavljeno iz enega, po potrebi pa tudi iz več oddelkov.

Člen 32.

Vsak oddelek je sestavljen iz treh sodnikov, ki morajo biti diplomirani pravniki; postavlja jih minister za socialno politiko izmed aktivnih državnih uradnikov ali upokojencev.

Predsednike sodišč in vse člane odreja minister za socialno politiko izmed dvojnega števila kandidatov, predlaganih po upravnem sodišču, ki ima sedež v kraju višjega stanovanjskega sodišča.

Člen 33.

Potrebno nizje osebje in pisarniške potrebščine obremenjajo ministrstvo za socialno politiko.

Člen 34.

Nagrade predsedniku, sodnikom in ostalemu osebju stanovanjskih sodišč prve stopnje in njih višino odreja minister za socialno politiko iz dohodkov, dobljenih iz taks, ki se pobirajo po členu 76. tega zakona.

(Dalje.)

Osnovne škole v Zagrebu. Grad Zagreb ima oko 125.000 stanovnika i do blizu 6000 djece, koja polaze osnovne škole. Zagreb ima danas 18 gradskih osnovnih škola, koje su smještene u 11 školskih zgrada. Grad je najavio gradnju još nekoliko novih škola.

S. — en.

Konac poligamije u Turskoj. U Turskoj su muslimani smjeli držati više žena. (Koran dopušta četiri.) Sadanja republikanska vlada sprema reformu, kojom će biti dozvoljeno držati samo jednu ženu. S. — en.

Otkada je čovjek na zemlji? Po židovskom kalendaru, kojega je utvrdio Hillel između 300. i 400. god. iza Krista, prošlo je od Adama do Krista 3761 godina. »Martyrologium Romanum« iznosi, da je od prvog čovjeka do rođenja Krista prošlo 5190 godina. — Dr. J. M. Schneider u Altstättu u Švicarskoj, član »Švicarskog prirodoslovnog društva« i »berlinskog društva za antropologiju, etnologiju i prapovijest«, zastupa mišljenje, da čovjek ne postoji uistini više od 8000 godina i ne mnogo manje ispod 6000 godina. Dr. Obermayer, kojega pobija Schneider, dokazuje, da je čovjek postojao pred 50.000, šta više i pred 100.000 godina. S. Richarz kaže, da čovjek postoji već 20.000 godina. I njega pobija Schneider. Adolf Heim je naveo, da čovjek postoji 16.000 godina. Kasnije se sam razočarao kod daljnjih istraživanja. S. — en.

Prosvetni večeri. V zimski sezoni 1925/26 bo priredila »Prosvetna zveza« već prosvetnih večerov z različnim sporedom: ljudska predavanja s skioptičnimi slikami; godbene in pevske točke, deklamacije, spremljajoče predavanja. Namen prosvetnih večerov je spoznavanje Slovenije in Jugoslavije, gojitev državljanske zavesti in ljubezni do naše ožje

in širše domovine. Prosvetni večeri se bodo vršili v dvorani Ljudskega doma vsak prvi in tretji petek v mesecu točno ob 8 zvečer. Vstop k večerom vsakomur dovoljen. Dolej sta se vršila že dva večera. Spored nadaljnjih prosv. večerov je naslednji: 3. Dne 13. nov. 1925: Naše meje proti Italiji. Predava dr. K. Capuder. 4. Dne 25. nov. 1925: Ob 60 letnici dr. Kreka. Predava dr. J. Basaj. 5. Dne 11. dec. 1925: Ob 125 letnici A. M. Slomška. Predava Fran Ks. Finžgar. 6. Dne 18. dec. 1925: Božič v umetnosti. Predava msgr. Dostal. 7. Dne 8. jan. 1926: Dante. Predava dr. Jože Debevec. 8. Dne 22. jan. 1926: Zgodovina ljubljanske stolnice. Predava msgr. V. Steska. 9. Dne 5. febr. 1926: Celjski grofje. Predava dr. Fr. Kovačič. 10. Dne 19. febr. 1926: Izlam. Predava prof. dr. V. Šarabon. 11. Dne 3. marca 1926: Turški boji. Predava prof. S. Kranjec. 12. Dne 20. febr. 1926: Narodni boji štajerskih Slovencev. Predava župnik Ev. Vračko. 13. Dne 9. aprila 1926: Kristusovo trpljenje v zgodovini in umetnosti. Predava dr. Gr. Rožman. 14. Dne 22. aprila 1926: Naše brodovje. Predava dr. Val. Rožič. — Vabimo vse stanove brez razlike, da se prosvetnih večerov v kar največjem številu udeležujejo. Ker bodo s priveditvijo prosvetnih večerov združeni znatni stroški, znaša vstopnina za vsako predavanje: Sedeži 3 Din, stojišča 2 Din. Rezervirani sedeži (po 5 Din) se dobe v predprodaji v pisarni Prosvetne zveze, na Miklošičevi cesti št. 7. — Za odbor: Dr. Jakob Mohorič, t. č. predsednik. Vinko Zor, t. č. tajnik.

Dom duhovnih vaj. V novem domu duhovnih vaj v Ljubljani poleg cerkve sv. Jožefa se bodo vršile od 27. do 29. decembra duhovne vaje za profesorje in učitelje. Dnevna prehrana bo veljala 40 Din. Nadalnje obvestilo bo objavljeno v listih.

Berlinske šole. Štirimilijonsko mesto Berlin ima razen univerze in drugih visokih šol 585 ljudskih in meščanskih šol s 7975 razredi, 14.400 učnimi močmi in 275.000 učenci. Od tega števila ima samo središče mesta (Stari Berlin) okrog 300 šol. Tudi število višjih zavodov je precejšnje. Berlin ima

namreč 39 gimnazij, 24 realnih gimnazij, 18 višjih realk, 48 realk in 93 licejev ter drugih strokovnih šol. Je pa v Berlinu še polno zasebnih učnih zavodov, ki so na stopnji srednjih šol. Povprečno odpade na razred v višjih šolah 38, na srednjih 34 in ljudskih šolah 35 dijakov.

Manjše plače za neoženjene uradnike so uvedli na Angleškem. Vlada je izdala naredbo, glasom katere bodo imeli neoženjeni državni uradniki od 25. leta dalje 25 odstotkov manj plače, kakor oženjeni.

Dajte nam šol. Ob otvoritvi nove splitske železnice je čakala na postaji Malovan množica kmetov. Izmed njih je krepak dalmatinski starec držal v roki zastavo in pozdravil prvi vlak tako-le: »Velemožna gospoda! Bodite tako dobri in me poslušajte. Mi tukaj potrebujemo šolo. Naša deca — okoli 150 — zahaja vsak dan v šolo 12 km daleč. Velemožna gospoda! Na mestu, kjer stoji danes postaja, je moj ded izkopal vodnjak, a inženjerji so ga zasuli in postavili na njem kolodvor. Sedaj nimamo niti vode.« Tudi drugod je bilo slišati vzklike: »Dajte nam šol in vode.«

Pozor! Vse člane, naročnike in podpornike uljudno prosi odbor Slomškove zveze, da uporabljajo za plačilo naročnine, članarine in kupnine knjig Slomškove zveze le položnice čekovnega zavoda s številom 11.073; za prispevke podpornemu in tiskovnemu skladu ter za darila pa samo položnice čekovnega zavoda s številom 14.240, ki so tudi označene s pripombo; tiskovni in podporni sklad. Oba računa vodita namreč ločeno dva odbornika in bi vsled tega lahko nastale neprijetnosti pri terjatvah, vsled česar bi bilo poslovanje zelo otežkočeno.

Darujte za sklad! Plačajte naročnino!

Darujte za naš naraščaj!

»Slovenski Učitelj« izhaja v začetku vsakega meseca. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica št. 5/I. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica št. 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fortunat Lužar.
Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

